

Міністерство освіти і науки України.
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра філософії та політології

КУРСОВА РОБОТА
ІЗ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПОЛІТИКИ
на тему:
«ВПЛИВ РЕЛІГІЇ НА ПОЛІТИЧНУ СФЕСУ СУСПІЛЬНОГО ЖИТТЯ»

Студента II курсу групи ПОЛ -21

Лабайчука Василя

Керівник: професор

Рудакевич Олег Михайлович

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
1 КОНСТИТУЦІЯ ТА ЗАКОНИ ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.....	6
2 ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА РЕЛІГІЮ ТА МІЖКОНФЕСІНІ ВІДНОСИНИ.....	20
3 ПІДРИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ РПЦ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	25
4 ТОМОС. ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ УКРАЇНЬКОЇ ПОМІСНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ	27
5 УТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ ЦЕРКВИ КИЇВСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ ТА ЇЇ ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА КОНСОЛІДАЦІЮ СУСПІЛЬСТВА І ЗАВЕРШЕННЯ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ.....	37
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ	43

ВСТУП

Актуальність теми: “Очевидною потребою для всіх українців, навіть безвірних, є необхідність духовної єдності народу. Вона є важливою для звершення тих націотворчих процесів, які вже давно розпочалися й зараз перебувають в активній стадії. Неможливо збудувати міцну державу чи створити монолітну націю без духовної єдності. Найбільш вагомим та значущим показником такої духовної єдності повинна бути Єдина Помісна Церква в Україні.

На жаль, цей ідеал, який був реалізований у X столітті, надзвичайно складно досягнути зараз. Але іншого шляху для нас не існує. Які ж чинники перешкоджають реалізації цієї максими Христового вчення: «Щоб усі були одно?»[1]

Об'єкт: “Політологія релігії — одна з новітніх політологічних дисциплін, вона з'явилася в останніх десятиліттях XX століття.

Політологію релігії можна визначити як одну з новітніх політологічних дисциплін, яка вивчає вплив релігії на політику і політики на релігію. Особлива увага приділяється відносинам суб'єкта політики у вузькому сенсі слова з вірою і релігійними спільнотами.

Політологія релігії вивчається майже на всіх факультетах і відділеннях політичної науки в США. В рамках американського союзу політичних наук існує секція «Релігія і політика».

В Європі таких навчальних закладів стає все більше, а на Балканах і в Східній Європі вивчення політології релігії вперше було введено на факультеті політичних наук в Белграді в 1993 році. Перший науковий журнал, присвячений публікації робіт з цієї дисципліни, почав видаватися в Белграді в 2007 році. Журнал називається «Політологія релігії», видає його «Центр вивчення релігії і релігійної терпимості», головний і відповідальний редактор — професор Міролюб Евтіч.” [2]

Предмет: українське суспільство.

Метою: проаналізувати який вплив має релігія на політичну сферу суспільного життя в Україні.

“Український народ молиться, щоб єдність зійшла і в церковному житті, та вдалося зробити те, чого прагнуть усі українці, - створення Помісної української церкви. Для нас це є мрією, яка допоможе Україні бути об'єднаною і зберегти принципи і тардиції” Президент України П. Порошенко[3]

У зв'язку з тим що Україна є християнською державою, а інші релігії не мають в нас достатньої ваги, я готуючи цей матеріал вирішив що буду його тематику пов'язувати виключно з християнською релігією. Також у цьому є

визначальним і моє особисте християнське віросповідання. За час свого свідомого життя, а також від 2006 року участі в громадсько-політичному житті я часто спостерігав яку надпотужну силу має церква як християнська інституція в нашій державі та який вплив християнство через церкву має на наше суспільство, а отже і прямо на його політичну складову.

В процесі написання Курсової роботи я використовуватиму особисту літературу, матеріали з інтернету до створення яких я мав відношення або які писали люди котрих вважаю компетентними та авторитетними у даній темі. Також використовуватиму матеріали які мною та моїми однопартійцями розроблялися для всеукраїнської безстрокової акції “Геть загарбників у рясах”, розпочатої у 2014 му році.

“Пориваючись у далеч століть, аби віднайти джерела духовності українського народу, ми неодмінно свій історичний погляд затримуємо на Київській Русі – цій яскравій добі вітчизняної історії, коли саме й складалося значною мірою неповторне обличчя народу, збережене нам упродовж віків до сьогодні.

То були часи, коли народ наш, об’єднаний у могутній державі, творив неперевершені зразки літератури й мистецтва, непересічні пам’ятки релігійної думки, політичної, правової, філософської культури, що відійшли до скарбниці здобутків світової цивілізації й досі викликають подив і захоплення в кожного, хто має можливість прилучитися до них. Геніальні творіння наших великих предків не тільки вражають майстерністю виконання, вишуканим смаком, мистецькою довершеністю. В них зберігся відсвіт гуманістичних ідей, що визначали моральне обличчя носіїв цієї культури, формували їхній ідеал та мрію, в ім’я здійснення яких кращі з них вершили сві життєвий подвиг.

Чи не найповніше цей мудрий урок моральності, заповіданий нам геніальними предками, втілено в образі святості, що в культурі Київської Русі відбивав уявлення про найдовершеніше, найчеснотніше, про ту височину, якої має прагнути людина на шляху духовного вдосконалення. Розкрити зміст цього ідеалу важливо не лише заради відтворення адекватного образу нашої давнини. Він, цей ідеал, не втратив своєї цінності й понині, бо процес морального зростання не можливий без чуття високого історичного обов’язку, відповідальності за власні вчинки не лише перед дітьми та онуками, але й дідами та прадідами.

Отже, обертаючись до сивої киево-руської давнини, ми прагнемо дізнатися, як складалися впродовж століть риси морального ідеалу українського народу. “Чому саме українського?” – може запитати читач. Адже відомо, що давньоруська держава з центром у Києві розпросторилась по землях

етнічного розселення трьох східнослов'янських народів – українського, російського та білоруського. Ці народи не впали з неба, не прийшли навіть звідки. Вони автохтонні. Отже, культура кожного з них є безпосередньою спадкоємицею того, що віддавна створювалось на терені їхнього проживання. Майже все створене в древній Русі від початку сприймалося як своє, питоме та рідне що на півдні, що на заході, що на півночі киево-руської держави. Тому воно природньо ввійшло до спадщини як українського, так і російського та білоруського народів.

Усе воно так. Але сказане аж ніяк не означає, що давньоруська спадщина відіграла в історії українського, російського та білоруського народів, їхньої культури однакову роль. Результат взаємодії кожної з національних культур з давньоруською спадщиною визначався не лише характером цієї спадщини, а й специфікою тієї культури, яка вступала в діалог із нею. Образ киево – рускої культури, втім числі й вироблений на терені цієї культури образ святості, як він окреслюється в історії українського народу, зовсім не є тотожний відповідному образу в культурній традиції російського й білоруського народів. Адже такий образ твориться на підставі тих відповідей, що їх дає Давня Русь культурі, котра вступає з нею в діалог, а відповіді значною мірою є зумовлені характером звернених до неї питань. Кожна з означених культур, упродовж віків осмислюючи давньоруську спадщину, акцентувала увагу на тих прикметах її, котрі виявлялися співзвучними національному духові, й водночас ігнорувала, полишала осторонь ті, які виявлялися чужими, не згідними з її духом.

Коли далі в нашій оповіді ми розкриваємо риси, що складають образ святості в Київській Русі, то акцентуємо увагу на тих, які в наступній історії чимраз просякали душу українського народу, формуючи його моральний ідеал.”[4]

1 КОНСТИТУЦІЯ ТА ЗАКОНИ ЯКІ РЕГУЛЮЮТЬ ДІЯЛЬНІСТЬ РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ.

Діяльність релігійних організацій в Україні регулюють:

- Конституція України
- Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації”
- Спеціальні закони, що регулюють різні сфери суспільного життя (порядок набуття релігійними організаціями статусу юридичної особи визначається Законом України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців”; земельні відносини регламентуються Земельним кодексом України, особливості оподаткування- Податковим кодексом і т.д.)
- Підзаконні акти: Укази Президента України, постанови Кабміну тощо.

“КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ - Розділ II ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Стаття 11. Держава сприяє консолідації та розвиткові української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвиткові етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України.

Стаття 35. Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культури і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність.

Здійснення цього права може бути обмежене законом лише в інтересах охорони громадського порядку, здоров'я і моральності населення або захисту прав і свобод інших людей.

Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа - від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова.

Ніхто не може бути увільнений від своїх обов'язків перед державою або відмовитися від виконання законів за мотивами релігійних переконань. У разі якщо виконання військового обов'язку суперечить релігійним переконанням громадянина, виконання цього обов'язку має бути замінене альтернативною (невійськовою) службою.” [5]

“ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО СВОБОДУ СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ (Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, № 25, ст.283)

{Вводиться в дію Постановою ВР
№ 988-XII від 23.04.91, ВВР, 1991, № 25, ст.284}

{Із змінами, внесеними згідно із Законами
№ 2140-XII від 19.02.92, ВВР, 1992, № 20, ст.277
№ 2295-XII від 23.04.92, ВВР, 1992, № 30, ст.418
 Декретом
№ 12-92 від 26.12.92, ВВР, 1993, № 10, ст. 76
 Законами
№ 3180-XII від 05.05.93, ВВР, 1993, № 26, ст.277
№ 3795-XII від 23.12.93, ВВР, 1994, № 13, ст. 66
№ 498/95-ВР від 22.12.95, ВВР, 1996, № 3, ст. 11
№ 608/96-ВР від 17.12.96, ВВР, 1997, № 8, ст. 62
№ 429-IV від 16.01.2003, ВВР, 2003, № 10-11, ст. 87
№ 875-VI від 15.01.2009, ВВР, 2009, № 23, ст.282
№ 5461-VI від 16.10.2012, ВВР, 2014, № 5, ст.62
№ 721-VII від 16.01.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.801 - втратив чинність на підставі
 Закону № 732-VII від 28.01.2014, ВВР, 2014, № 22, ст.811
№ 767-VII від 23.02.2014, ВВР, 2014, № 17, ст.593
№ 77-VIII від 28.12.2014, ВВР, 2015, № 11, ст.75
№ 2581-VIII від 02.10.2018
№ 2598-VIII від 18.10.2018}

{Щодо визнання неконституційними окремих положень див. Рішення Конституційного Суду № 6-рп/2016 від 08.09.2016}

{У назві і тексті Закону слова "Української Радянської Соціалістичної Республіки", "Української РСР", "Українською РСР", "Українській РСР", "Українська РСР" замінено відповідно словами "України", "Україною", "Україні", "Україна" згідно із Законом № 3795-XII від 23.12.93}

Розділ

I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Завдання Закону

Завданнями цього Закону є:

гарантування права на свободу совісті громадянам України та здійснення цього права;

забезпечення відповідно до Конституції України, Декларації про державний суверенітет України та норм міжнародного права, визнаних Україною, соціальної справедливості, рівності, захисту прав і законних інтересів громадян незалежно від ставлення до релігії;

визначення обов'язків держави щодо релігійних організацій;

визначення обов'язків релігійних організацій перед державою і суспільством; подолання негативних наслідків державної політики щодо релігії і церкви; гарантування сприятливих умов для розвитку суспільної моралі і гуманізму, громадянської злагоди і співробітництва людей незалежно від їх світогляду чи віровизнання.

Стаття 2. Законодавство України про свободу совісті та релігійні організації

В Україні усі правовідносини, пов'язані із свободою совісті і діяльністю релігійних організацій, регулюються законодавством України.

Законодавство України про свободу совісті та релігійні організації складається з цього Закону та інших законодавчих актів України, виданих відповідно до нього.

Стаття 3. Право на свободу совісті

Кожному громадянину в Україні гарантується право на свободу совісті. Це право включає свободу мати, приймати і змінювати релігію або переконання за своїм вибором і свободу одноособово чи разом з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні культу, відкрито виражати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання.

Ніхто не може встановлювати обов'язкових переконань і світогляду. Не допускається будь-яке примушування при визначенні громадянином свого ставлення до релігії, до сповідання або відмови від сповідання релігії, до участі або неучасті в богослужіннях, релігійних обрядах і церемоніях, навчання релігії.

Батьки або особи, які їх замінюють, за взаємною згодою мають право виховувати своїх дітей відповідно до своїх власних переконань та ставлення до релігії.

Здійснення свободи сповідувати релігію або переконання підлягає лише тим обмеженням, які необхідні для охорони громадської безпеки та порядку, життя, здоров'я і моралі, а також прав і свобод інших громадян, встановлені законом і відповідають міжнародним зобов'язанням України.

Ніхто не має права вимагати від священнослужителів відомостей, одержаних ними при сповіді віруючих.

Стаття 4. Рівноправність громадян незалежно від їх ставлення до релігії
Громадяни України є рівними перед законом і мають рівні права в усіх галузях економічного, політичного, соціального і культурного життя незалежно від їх ставлення до релігії. В офіційних документах ставлення громадянина до релігії не вказується.

Будь-яке пряме чи непряме обмеження прав, встановлення прямих чи непрямих переваг громадян залежно від їх ставлення до релігії, так само як і розпалювання пов'язаних з цим ворожнечі й ненависті чи ображення почуттів громадян, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

Ніхто не може з мотивів своїх релігійних переконань ухилятися від виконання конституційних обов'язків. Заміна виконання одного обов'язку іншим з мотивів переконань допускається лише у випадках, передбачених законодавством України.

Стаття 5. Відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави
В Україні здійснення державної політики щодо релігії і церкви належить виключно до відання України.

Церква (релігійні організації) в Україні відокремлена від держави. Держава захищає права і законні інтереси релігійних організацій; сприяє встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної терпимості й поваги між громадянами, які сповідують релігію або не сповідують її, між віруючими різних віросповідань та їх релігійними організаціями; бере до відома і поважає традиції та внутрішні настанови релігійних організацій, якщо вони не суперечать чинному законодавству.

Держава не втручається у здійснювану в межах закону діяльність релігійних організацій, не фінансує діяльність будь-яких організацій, створених за ознакою ставлення до релігії.

Усі релігії, віросповідання та релігійні організації є рівними перед законом. Встановлення будь-яких переваг або обмежень однієї релігії, віросповідання чи релігійної організації щодо інших не допускається.

Релігійні організації не виконують державних функцій.

Релігійні організації мають право брати участь у громадському житті, а також використовувати нарівні з громадськими об'єднаннями засоби масової інформації.

Релігійні організації не беруть участі у діяльності політичних партій і не надають політичним партіям фінансової підтримки, не висувають кандидатів до органів державної влади, не ведуть агітації або фінансування виборчих кампаній кандидатів до цих органів. Священнослужителі мають право на участь у політичному житті нарівні з усіма громадянами.

Релігійна організація не повинна втручатися у діяльність інших релігійних організацій, в будь-якій формі проповідувати ворожнечу, нетерпимість до невіруючих і віруючих інших віросповідань.

Релігійна організація зобов'язана додержувати вимог чинного законодавства і правопорядку.

{Частина десята статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 721-VII від 16.01.2014](#) - втратив чинність на підставі Закону [№ 732-VII від 28.01.2014](#); із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 767-VII від 23.02.2014](#)}

Стаття 6. Відокремлення школи від церкви (релігійних організацій)
Державна система освіти в Україні відокремлена від церкви (релігійних організацій), має світський характер. Доступ до різних видів і рівнів освіти надається громадянам незалежно від їх ставлення до релігії.

Не допускається обмеження на ведення наукових досліджень, у тому числі фінансованих державою, пропаганду їх результатів або включення їх до загальноосвітніх програм за ознакою відповідності чи невідповідності положенням будь-якої релігії або атеїзму.

Громадяни можуть навчатися релігійного віровчення та здобувати релігійну освіту індивідуально або разом з іншими, вільно обираючи мову навчання.

Релігійні організації мають право відповідно до своїх внутрішніх настанов створювати для релігійної освіти дітей і дорослих навчальні заклади і групи, а також проводити навчання в інших формах, використовуючи для цього приміщення, що їм належать або надаються у користування.
Викладачі релігійних віровчень і релігійні проповідники зобов'язані виховувати своїх слухачів у дусі терпимості і поваги до громадян, які не сповідують релігії, та до віруючих інших віросповідань.

Розділ II РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Стаття 7. Релігійні організації

Релігійні організації в Україні утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно із своїми статутами (положеннями).

Релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій. Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями).

На інші організації, утворені за релігійною ознакою, дія цього Закону не поширюється.

Стаття 8. Релігійна громада

Релігійна громада є місцевою релігійною організацією віруючих громадян одного й того ж культу, віросповідання, напряму, течії або толку, які добровільно об'єдналися з метою спільного задоволення релігійних потреб.

Держава визнає право релігійної громади на її підлеглість у канонічних і організаційних питаннях будь-яким діючим в Україні та за її межами релігійним центрам (управлінням) і вільну зміну цієї підлеглості.

Повідомлення державних органів про утворення релігійної громади не є обов'язковим.

Стаття 9. Релігійні управління і центри

Релігійні управління і центри діють на підставі своїх статутів (положень), що реєструються у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Релігійні організації, керівні центри яких знаходяться за межами України, можуть керуватись у своїй діяльності настановами цих центрів, якщо при цьому не порушується законодавство України.

Не регламентовані законом відносини держави з релігійними управліннями і центрами, в тому числі й тими, що знаходяться за межами України, регулюються відповідно до домовленостей між ними і державними органами.

Стаття 10. Монастирі, релігійні братства і місії

Релігійні управління і центри мають право відповідно до своїх зареєстрованих статутів (положень) засновувати монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), які діють на підставі своїх статутів (положень), що реєструються у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Монастирі та релігійні братства можуть бути утворені також у порядку, передбаченому цим Законом для утворення релігійних громад, з реєстрацією їх статутів (положень).

Стаття 11. Духовні навчальні заклади

Релігійні управління і центри відповідно до своїх зареєстрованих статутів (положень) мають право створювати духовні навчальні заклади для підготовки священнослужителів і служителів інших необхідних їм релігійних спеціальностей. Духовні навчальні заклади діють на підставі своїх статутів (положень), що реєструються у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Громадяни, які навчаються у вищих і середніх духовних навчальних закладах, користуються правами і пільгами щодо відстрочення проходження військової служби, оподаткування, включення часу навчання до трудового стажу в порядку і на умовах, встановлених для студентів та учнів державних навчальних закладів.

Стаття 12. Статути (положення) релігійних організацій

Статут (положення) релігійної організації, який відповідно до цивільного законодавства визначає її правоздатність, підлягає реєстрації у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Статут (положення) релігійної організації приймається на загальних зборах віруючих громадян або на релігійних з'їздах, конференціях.

Статут (положення) релігійної організації повинен містити відомості про:

- 1) вид релігійної організації, її віросповідну приналежність і місцезнаходження;
- 2) місце релігійної організації в організаційній структурі релігійного об'єднання;
- 3) майновий стан релігійної організації;
- 4) права релігійної організації на заснування підприємств, засобів масової інформації, інших релігійних організацій, створення навчальних закладів;
- 5) порядок внесення змін і доповнень до статуту (положення) релігійної організації;
- 6) порядок вирішення майнових та інших питань у разі припинення діяльності релігійної організації.

Статут (положення) може містити й інші відомості, пов'язані з особливостями діяльності даної релігійної організації.

Статут (положення) релігійної організації не повинен суперечити чинному законодавству.

Документи, які визначають віросповідну діяльність, вирішують інші внутрішні питання релігійної організації, не підлягають реєстрації в державних органах.

Стаття 13. Релігійна організація - юридична особа

Релігійна організація визнається юридичною особою з дня її державної реєстрації.

{Частина перша статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Релігійна організація як юридична особа користується правами і несе обов'язки відповідно до чинного законодавства і свого статуту (положення).

Стаття 14. Реєстрація статутів (положень) релігійних організацій

Для реєстрації статуту (положення) релігійної громади громадяни в кількості не менше десяти чоловік, які утворили її і досягли 18-річного віку, подають заяву та статут (положення) на реєстрацію до обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в Автономній Республіці Крим - до Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

{Частина перша статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 3795-12 від 23.12.93](#), [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Релігійні центри, управління, монастирі, релігійні братства, місії та духовні навчальні заклади подають на реєстрацію статут (положення) до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії.

{Частина друга статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Орган, який здійснює реєстрацію, в місячний термін розглядає заяву, статут (положення) релігійної організації, приймає відповідне рішення і не пізніше як у десятиденний термін письмово повідомляє про нього заявникам.

У необхідних випадках орган, який здійснює реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій, може зажадати висновок місцевої державної адміністрації, виконавчого органу сільської, селищної, міської ради, а також спеціалістів. У цьому разі рішення про реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій приймається у тримісячний термін.

{Частина четверта статті 14 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 3795-12 від 23.12.93](#), [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Перевищення встановленого цим Законом терміну прийняття рішень про реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій може бути оскаржено в суд у порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством України.

Зміни і доповнення статутів (положень) релігійних організацій підлягають реєстрації в тому ж порядку і в ті ж терміни, що і реєстрація статутів (положень).

У разі необхідності в розгляді питання про реєстрацію статуту (положення) можуть брати участь з дорадчим голосом представники релігійної організації.

Стаття 15. Відмова в реєстрації статуту (положення) релігійної організації

У реєстрації статуту (положення) релігійної організації може бути відмовлено, якщо її статут (положення) або діяльність суперечать чинному законодавству.

Рішення про відмову в реєстрації статуту (положення) релігійної організації із зазначенням підстав відмови повідомляється заявникам письмово в десятиденний термін. Це рішення може бути оскаржено в суд у порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством України.

Стаття 16. Припинення діяльності релігійної організації

Діяльність релігійної організації може бути припинено у зв'язку з її реорганізацією (поділом, злиттям, приєднанням) або ліквідацією.

Реорганізація або ліквідація релігійної організації здійснюється відповідно до її власних настанов. Реєстрація статутів (положень) новоутворених після

реорганізації релігійних організацій здійснюється в порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

У разі порушення релігійною організацією, що є юридичною особою, положень цього Закону та інших законодавчих актів України її діяльність може бути припинено також за рішенням суду.

У судовому порядку діяльність релігійної організації припиняється лише у випадках:

- 1) вчинення релігійною організацією дій, недопустимість яких передбачена [статтями 3, 5 і 17](#) цього Закону;
- 2) поєднання обрядової чи проповідницької діяльності релігійної організації з посяганнями на життя, здоров'я, свободу і гідність особи;
- 3) систематичного порушення релігійною організацією встановленого законодавством порядку проведення публічних релігійних заходів (богослужінь, обрядів, церемоній, походів тощо);
- 4) спонукання громадян до невиконання своїх конституційних обов'язків або дій, які супроводжуються грубими порушеннями громадського порядку чи посяганням на права і майно державних, громадських або релігійних організацій.

{Статтю 16 доповнено частиною четвертою згідно із Законом [№ 3795-12 від 23.12.93](#)}

Суд розглядає справу про припинення діяльності релігійної організації порядком позовного провадження, передбаченого [Цивільним процесуальним кодексом України](#), за заявою органу, уповноваженого здійснювати реєстрацію статуту конкретної релігійної організації, або прокурора.

{Статтю 16 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом [№ 3795-12 від 23.12.93](#)}

Розділ II МАЙНОВИЙ СТАН РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Стаття 17. Користування майном, яке є власністю держави, громадських організацій або громадян

Релігійні організації мають право використовувати для своїх потреб будівлі і майно, що надаються їм на договірних засадах державними, громадськими організаціями або громадянами.

Культові будівлі і майно, які становлять державну власність, передаються організаціями, на балансі яких вони знаходяться, у безоплатне користування або повертаються у власність релігійних організацій безоплатно за рішеннями обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, а в Республіці Крим - Уряду Республіки Крим.

{Частина друга статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 3795-12 від 23.12.93](#)}

Культова будівля і майно, що є державною власністю, можуть передаватися у почергове користування двом або більше релігійним громадам за їх взаємною згодою. За відсутності такої згоди державний орган визначає порядок користування культовою будівлею і майном шляхом укладення з кожною громадою окремого договору.

{Частина третя статті 17 в редакції Закону [№ 3795-12 від 23.12.93](#)}

Культова будівля та інше майно, які становлять історичну, художню або іншу культурну цінність, передаються релігійним організаціям і використовуються ними з додержанням установлених правил охорони і використання пам'яток історії та культури.

Клопотання про передачу релігійним організаціям культових будівель і майна у власність чи безоплатне користування розглядається в місячний термін з письмовим повідомленням про це заявників.

Релігійні організації мають переважне право на передачу їм культових будівель із земельною ділянкою, необхідною для обслуговування цих будівель.

Користування землею релігійні організації здійснюють у порядку, встановленому [Земельним кодексом України](#) та іншими законодавчими актами України. Земельні ділянки, що надаються релігійним організаціям у постійне користування для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення їх діяльності, забороняється використовувати для здійснення підприємницької діяльності.

{Частина сьома статті 17 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 3180-12 від 05.05.93](#), [№ 875-VI від 15.01.2009](#)}

Договори про надання в користування релігійним організаціям культових та інших будівель і майна можуть бути розірвані або припинені в порядку і на підставах, передбачених цивільним законодавством України.

Самовільне захоплення культових будівель чи привласнення культового майна не допускається.

Рішення державних органів з питань володіння та користування культовими будівлями і майном можуть бути оскаржені до суду в порядку, передбаченому [Цивільним процесуальним кодексом України](#).

{Частина десята статті 17 в редакції Закону [№ 2295-12 від 23.04.92](#)}

Стаття 17¹. Особливості передачі у користування визначного об'єкта культурної спадщини, пам'ятки архітектури національного значення, культової споруди - Андріївської церкви Національного заповідника "Софія Київська"

Передача в постійне користування культової споруди Андріївської церкви Національного заповідника "Софія Київська" здійснюється за рішенням Кабінету Міністрів України в порядку, визначеному законодавством, з урахуванням особливостей, установлених цією статтею та окремим законом.

Культова споруда, що є державною власністю, яка є визначним об'єктом культурної спадщини, пам'яткою архітектури національного значення, - Андріївська церква Національного заповідника "Софія Київська" може надаватися в постійне безоплатне користування для здійснення богослужінь, релігійних обрядів, церемоній і процесій у порядку, визначеному цією статтею.

Передача Андріївської церкви Національного заповідника "Софія Київська" у постійне користування не тягне за собою виключення її з переліку об'єктів нерухомої культурної спадщини Національного заповідника "Софія Київська".

Договір про надання у постійне користування культової споруди Андріївської церкви Національного заповідника "Софія Київська" має містити такі істотні умови: найменування культової споруди як об'єкта державної власності, як пам'ятки культурної спадщини національного значення, умови та режим використання, збереження, охорони та утримання в належному стані пам'ятки національного значення, доступу до такої пам'ятки відповідно до законодавства про охорону культурної спадщини, інші умови відповідно до законодавства про охорону культурної спадщини.

{Закон доповнено статтею 17¹ згідно із Законом [№ 2598-VIII від 18.10.2018](#)}

Стаття 18. Власність релігійних організацій

Релігійні організації володіють, користуються і розпоряджаються майном, яке належить їм на праві власності.

У власності релігійних організацій можуть бути будівлі, предмети культу, об'єкти виробничого, соціального і добродійного призначення, транспорт, кошти та інше майно, необхідне для забезпечення їх діяльності.

Релігійні організації мають право власності на майно, придбане або створене ними за рахунок власних коштів, пожертвуване громадянами, організаціями або передане державою, а також придбане на інших підставах, передбачених законом.

У власності релігійних організацій може бути також майно, що знаходиться за межами України.

Релігійні організації мають право звертатися за добровільними фінансовими та іншими пожертвуваннями і одержувати їх.

{Частина шоста статті 18 втратила чинність в частині звільнення від сплати ввізного мита, митних та акцизних зборів і податку на добавлену вартість з

товарів, що ввозяться (пересилаються) на митну територію України на підставі Закону [№ 608/96-ВР від 17.12.96](#)

{Частина шоста статті 18 втратила чинність в частині звільнення від сплати ввізного мита, митних та акцизних зборів і податку на добавлену вартість з підакцизних товарів, що імпортуються на підставі Закону [№ 498/95-ВР від 22.12.95](#)}

Фінансові та майнові пожертвування, як і інші доходи релігійних організацій, не оподатковуються.

Релігійні організації не мають права проводити примусове обкладання віруючих.

Право власності релігійних організацій охороняється законом.

Стаття 19. Виробнича і господарська діяльність релігійних організацій

Релігійні організації у порядку, визначеному чинним законодавством, мають право для виконання своїх статутних завдань засновувати видавничі, поліграфічні, виробничі, реставраційно-будівельні, сільськогосподарські та інші підприємства, а також добродійні заклади (притулки, інтернати, лікарні тощо), які мають право юридичної особи.

{Дію частини другої статті 19 зупинено в частині звільнення від оподаткування прибутку згідно з Декретом [№ 12-92 від 26.12.92](#)}

Прибуток від виробничої діяльності та інші доходи підприємств релігійних організацій оподатковуються відповідно до чинного законодавства в порядку і розмірах, установлених для підприємств громадських організацій. Суми їх прибутку, які використовуються в добродійних цілях, не оподатковуються.

Будівництво культових та інших будівель релігійними організаціями здійснюється в порядку, встановленому чинним законодавством для об'єктів цивільного призначення.

Реставрація і ремонт культових будівель - пам'яток історії та культури здійснюються з додержанням установлених правил охорони і використання пам'яток історії та культури.

Стаття 20. Розпорядження майном релігійних організацій, що припинили свою діяльність

У разі припинення діяльності релігійної організації майнові питання вирішуються відповідно до її статуту (положення) і чинного законодавства.

Після припинення діяльності релігійних організацій майно, надане їм у користування державними, громадськими організаціями або громадянами, повертається його колишньому власнику.

На майно культового призначення, що належить релігійним організаціям, не може бути звернено стягнення за претензіями кредиторів.

При відсутності правонаступників майно релігійної організації, що припинила свою діяльність, переходить у власність держави.

У разі припинення діяльності релігійної організації у зв'язку з порушенням цього Закону та інших законодавчих актів України майно, що перебуває в її власності, за винятком культового, може безоплатно переходити у власність держави. Культове майно передається іншим релігійним організаціям.

Розділ IV ПРАВА РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ГРОМАДЯН, ПОВ'ЯЗАНІ ЗІ СВОБОДОЮ ВІРОСПОВІДАННЯ

Стаття 21. Релігійні обряди і церемонії

Релігійні організації мають право засновувати і утримувати вільно доступні місця богослужінь або релігійних зібрань, а також місця, шановані в тій чи іншій релігії (місця паломництва).

Богослужіння, релігійні обряди, церемонії та процесії безперешкодно проводяться в культових будівлях і на прилеглий території, у місцях паломництва, установах релігійних організацій, на кладовищах, в місцях окремих поховань і крематоріях, квартирах і будинках громадян, а також в установах, організаціях і на підприємствах за ініціативою їх трудових колективів і згодою адміністрації.

Командування військових частин надає можливість військовослужбовцям брати участь у богослужіннях і виконанні релігійних обрядів.

Богослужіння та релігійні обряди в лікарнях, госпіталях, будинках для престарілих та осіб з інвалідністю, місцях попереднього ув'язнення і відбування покарання проводяться на прохання громадян, які перебувають в них, або за ініціативою релігійних організацій. Адміністрація зазначених установ сприяє цьому, бере участь у визначенні часу та інших умов проведення богослужіння, обряду або церемонії.

{Частина четверта статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 2581-VIII від 02.10.2018](#)}

{Положення частини п'ятої статті 21 визнано такими, що не відповідають Конституції (є неконституційними), згідно з Рішенням Конституційного Суду [№ 6-рп/2016 від 08.09.2016](#)} В інших випадках публічні богослужіння, релігійні обряди, церемонії та процесії проводяться щоразу з дозволу відповідної місцевої державної адміністрації, виконавчого органу сільської, селищної, міської ради. Клопотання про видачу вказаного дозволу подається не

пізніш як за десять днів до призначеного строку проведення богослужіння, обряду, церемонії чи процесії, крім випадків, які не терплять зволікання.

{Частина п'ята статті 21 із змінами, внесеними згідно із Законами [№ 3795-12 від 23.12.93](#), [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Стаття 22. Література і предмети релігійного призначення

Громадяни та релігійні організації мають право на придбання, володіння і використання релігійної літератури мовою на свій вибір, а також інших предметів й матеріалів релігійного призначення.

Релігійні організації мають право виготовляти, експортувати, імпортувати і розповсюджувати предмети релігійного призначення, релігійну літературу та інші інформаційні матеріали релігійного змісту.

Релігійні організації користуються виключним правом заснування підприємств для випуску богослужбової літератури і виробництва предметів культового призначення.

Стаття 23. Добродійна і культурно-освітня діяльність релігійних організацій

При релігійних організаціях можуть утворюватися товариства, братства, асоціації, інші об'єднання громадян для здійснення добродійництва, вивчення та розповсюдження релігійної літератури та іншої культурно-освітньої діяльності. Вони можуть мати свої статuti, що реєструються в порядку, встановленому для громадських об'єднань.

Релігійні організації мають право здійснювати добродійну діяльність і милосердя як самостійно, так і через громадські фонди. Суми витрат на цю мету оподаткуванню не підлягають.

Стаття 24. Міжнародні зв'язки та контакти релігійних організацій і віруючих

Релігійні організації і віруючі, одноосібно або разом з іншими, мають право встановлювати і підтримувати міжнародні зв'язки та прямі особисті контакти, включаючи виїзд за кордон для паломництва, участі в зборах та релігійних заходах.

Учасники цих контактів і заходів можуть в порядку, встановленому чинним законодавством, придбавати, одержувати і везти з собою релігійну літературу та інші інформаційні матеріали релігійного змісту.

Релігійні організації можуть направляти громадян за кордон для навчання в духовних навчальних закладах і приймати з цією метою іноземних громадян.

Священнослужителі, релігійні проповідники, наставники, інші представники зарубіжних організацій, які є іноземними громадянами і тимчасово перебувають в Україні, можуть займатися проповіданням релігійних

віровчень, виконанням релігійних обрядів чи іншою канонічною діяльністю лише в тих релігійних організаціях, за запрошенням яких вони прибули, і за офіційним погодженням з державним органом, який здійснив реєстрацію статуту (положення) відповідної релігійної організації.

{Статтю 24 доповнено частиною четвертою згідно із Законом [№ 3795-12 від 23.12.93](#)}

Розділ V ТРУДОВА ДІЯЛЬНІСТЬ У РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ ТА НА ЇХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Стаття 25. Трудові правовідносини у релігійних організаціях

Релігійна організація має право приймати на роботу громадян.

Умови праці встановлюються за угодою між релігійною організацією та працівником і визначаються трудовим договором, який укладається у письмовій формі.

Релігійна організація зобов'язана в установленому порядку зареєструвати трудовий договір.

У такому ж порядку реєструються документи, що визначають умови оплати праці священнослужителів, церковнослужителів і осіб, які працюють у релігійній організації на виборних посадах.

Громадяни, які працюють у релігійній організації за трудовим договором, можуть бути членами профспілки.

Стаття 26. Трудові права громадян, які працюють у релігійних організаціях та створених ними підприємствах і закладах

На громадян, які працюють у релігійних організаціях та створених ними підприємствах, добродійних закладах на умовах трудового договору, поширюється дія законодавства про працю, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, оподаткування.

{Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 3795-12 від 23.12.93](#), в редакції Закону [№ 429-IV від 16.01.2003](#)}

{Статтю 27 виключено на підставі Закону [№ 429-IV від 16.01.2003](#)}

Стаття 28. Право на соціальний захист громадян, які працюють у релігійних організаціях та створених ними підприємствах і закладах

Громадяни, які працюють у релігійних організаціях, створених ними підприємствах, закладах на умовах трудового договору, а також священнослужителі, церковнослужителі та особи, які працюють у релігійних організаціях на виборних посадах, підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню на умовах і в порядку, встановлених законодавством про загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Релігійні організації, їх підприємства та заклади, а у випадках, передбачених законом, також і працівники цих організацій, підприємств, закладів сплачують страхові внески до Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонду соціального страхування України, а також збір на обов'язкове державне пенсійне страхування до Пенсійного фонду України в порядку і розмірах, установлених законодавством. {Частина друга статті 28 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 77-VIII від 28.12.2014](#)}

Усім громадянам, які працюють у релігійних організаціях, їх підприємствах і закладах, державна пенсія призначається і виплачується на загальних підставах відповідно до законодавства.

{Стаття 28 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 3795-12 від 23.12.93](#), в редакції Закону [№ 429-IV від 16.01.2003](#)}

Розділ VI ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Стаття 29. Державний контроль за додержанням законодавства про свободу совісті та релігійні організації

Забезпечення виконання та додержання законодавства про свободу совісті, світогляду, віросповідання та релігійні організації здійснюють у межах компетенції центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у сфері релігії, інші центральні органи виконавчої влади, органи прокуратури, місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

{Стаття 29 в редакції Закону [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Стаття 30. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері релігії, забезпечує проведення державної політики щодо релігій і церкви шляхом:

здійснення реєстрації статутів (положень) релігійних організацій, зазначених у частині другій статті 14 цього Закону, а також змін і доповнень до них;

офіційного погодження можливості зайняття проповідницькою чи іншою канонічною діяльністю, виконання релігійних обрядів священнослужителями, релігійними проповідниками, наставниками, іншими представниками зарубіжних релігійних організацій, які є іноземними громадянами і тимчасово перебувають в Україні;

здійснення контактів і координаційних зв'язків із відповідними органами інших держав;

забезпечення релігієзнавчої експертизи за участю представників релігійних організацій та відповідних спеціалістів;

сприяння зміцненню взаєморозуміння і терпимості між релігійними організаціями різних віросповідань;

сприяння участі релігійних організацій у міжнародних релігійних рухах, форумах, ділових контактах із міжнародними релігійними центрами та зарубіжними релігійними організаціями.

{Стаття 30 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 2140-12 від 19.02.92](#); в редакції Закону [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Стаття 31. Відповідальність за порушення законодавства про свободу совісті та релігійні організації

Особи, винні в порушенні законодавства про свободу совісті та релігійні організації, несуть відповідальність, встановлену законодавством України.

{Стаття 31 із змінами, внесеними згідно із Законом [№ 5461-VI від 16.10.2012](#)}

Стаття 32. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором, в якому бере участь Україна, встановлено інші правила, ніж ті, що їх містить законодавство про свободу совісті та релігійні організації, то застосовуються правила міжнародного договору.

Голова Верховної Ради України
м. Київ, 23 квітня 1991 року” [6]

Л. Кравчук

2 ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА РЕЛІГІЮ ТА МІЖКОНФЕСІЙНІ ВІДНОСИНИ

«Держава визнає право релігійної громади на її підлеглість у канонічних і організаційних питаннях будь-яким дієвим в Україні та за її межами релігійним центрам (управлінням) і вільну зміну цієї підлеглості» [6]

Події на Майдані 2013-2014 рр. повністю змінили владу, а отже і релігійно конфесійний процес в Україні. Московський патріархат втратив свою монополію, а інші конфесії почали зростати адже як каже народна мудрість: “Святе місце пустим не буває”

“Як Майдан змінив ставлення українців до релігійного питання. Перемога Майдану стала одним із важливих чинників зміни релігійних векторів в Україні. Він сприяв об’єднанню не тільки парафіян різних конфесій під гаслами «за Україну», але й настоятелів багатьох Церков. На захист свободи та християнських цінностей виступили Українська Православна Церква Київського Патріархату, Українська Автокефальна Православна Церква, Українська Греко-Католицька Церква, Римо-Католицька, протестантські та інші церкви. Поведінка Церков під час Майдану була надважливою, адже вони стали на захисті населення і відверто не підтримали дії злочинного режиму. Роль Церкви була чи малою: священики молилися разом із людьми, відправляли богослужіння, на Майдані було створено декілька молитовних наметів, куди могли прийти помолитися всі охочі.

30 листопада 2013 року монах Михайлівського Золотоверхого монастиря відчинили ворота дзвіниці, щоби захистити і врятувати студентів, переслідуваних міліцією. 11 грудня 2013 року священик УПЦ Київського Патріархату, дзвонар Михайлівського Золотоверхого монастиря Іван Сидор забив у дзвони, скликаючи людей на центральну площу Києва, щоби завадити «Беркуту» та внутрішнім військам розігнати Майдан. У ніч на 19 лютого 2014 року цей же монастир перетворили на польовий шпиталь, де лікарі рятували життя важкопоранених майданівців. Так українські Церкви здобули чималий авторитет і довіру серед населення.

УПЦ МП зайняла двозначну позицію під час доленосних для країни подій. Окремі представники молилися як за «Беркут», так і за повстанців, закликаючи зупинити кровопролиття. Очільники ж МП відзначилися своїми антимайданівськими висловлюваннями. Настоятель Києво-Печерської Лаври владика Павло обіцяв Януковичу, що «церква з вами до кінця», а

Одеський митрополит Агафангел стверджував, що на Майдані «зібралися всі сили пекла». Це було однією з пускових точок, коли МП почав втрачати свій вплив на парафіян та забезпечену владою монополію в Україні.

Натомість, позиції УПЦ КП закономірно міцнішають із кожним днем.

Варто зазначити, що дотеперішня перевага МП серед інших православних церков в Україні була штучно створеною. Адже, за час «президентства» Януковича, її позиції укріплювалися та посилювалися завдяки старанням владного режиму. Команда «Президента» планувала встановити монополію МП серед інших православних церков в Україні та перевести (за прикладом РФ) церкву на службу своєму кримінальному клану. Але події майданівських часів кардинально похитнули шальки терезів у сторону автентичної та близької для українців УПЦ КП. Чотирирічна російсько-українська війна та стала проросійська позиція МП щодо українців остаточно зробили свою справу.

У вихорі цих подій Українська Автокефальна Православна Церква також почала стрімко втрачати свої позиції. Причиною цьому стало рішення скасувати логічне і природне об'єднання (котре самі ініціювали) з УПЦ КП. УАПЦ втратила чи не найважливішу свою святиню – Андріївську церкву та чимало благочинь – десятки громад у різних областях України. Втрата одного благочиння на Хмельниччині, двох – на Франківщині та одного на Тернопільщині призвело до того, що УАПЦ закономірно втратила, як чималу кількість парафіян, так і релігійний авторитет на користь УПЦ КП.

Соціологічна статистика останніх років красномовно показує нам, як із початком Майдану та бойових дій на Донбасі, популярність УПЦ КП стабільно зростає, а кількість парафіян УПЦ МП зменшується. Не зважаючи на те, що в Україні існує релігійний плюралізм, то за даними опитувань до УПЦ КП на даний момент відносять себе понад половина опитаних громадян. УПЦ МП та УАПЦ натомість втрачають свій вплив. Важливість міцних позицій МП в Україні є не стільки питанням релігійним, скільки політичним питання безпеки та державності України. РПЦ репрезентує себе як найбільшу міжнародну (мало чи не світову) православну церкву.

Насправді ж, ситуація кардинально різниться. Патріарх Кирил на архієрейському соборі РПЦ наприкінці грудня 2017 року заявив, що «в РПЦ нараховується 36 878 храмів та інших приміщень, де проводяться богослужіння». Насправді ж цей перелік церков є обманним трюком, адже не показує реальної кількості парафіян, священиків та парафій. Російська ж статистика нараховує 14 960 парафій. Різниця вданих, яка виникає – це приміщення, у яких богослужіння проходять не більше разу на рік.

РПЦ стверджує, що у РФ нараховується понад 120 мільйонів вірян, але не вказує, що 80% “православних” жодного разу не причащалися, а 55% жодного разу не були на церковному богослужінні, 60% православних росіян не вважають себе «релігійними», а 20% взагалі стверджують, що Бога не існує. Кількість же тих, хто дійсно відвідує храми й є щирими православними християнами є не більшою від 4-6% з усього населення РФ. Тоді про які міцні позиції та релігійне верховенство МП може йти мова? Коли Україна створить свою Помісну Церкву, витісняючи МП зі своїх територій, то це потягне за собою ланцюгову реакцію. За її прикладом Молдовська й Білоруська церкви можуть відмовитися від послуг МП на користь власних національних патріархатів. Унаслідок чого російська церква втратить вплив на Балканах та на Кавказі – не лише релігійний, а насамперед – політичний і буде витісненою чи не в кінець світового списку Церков за кількістю наявних парафій. Тому українські парафіяни та парафії є життєво необхідними для РПЦ та РФ загалом. Як дійсні віряни, які є основним стовпом будь-якої релігії, так і, як необхідна кількість парафій, для збереження передових світових позицій.

На сьогодні в підпорядкуванні МП перебувають дві найбільші українські святині: Києво-Печерська Лавра, Почаївська Лавра. Для українців вони є національними, історичними та релігійними культовими місцями, що зумовлює велику кількість прочан та парафіян, створюючи необхідний фундамент для МП в Україні. Повернення даних святинь у лоно Помісної Української Православної Церкви є справою національної надважливості. Варто похитнути хоч би один із цих «стовпів» у напрямку української Церкви-Матері як рухне вся штучно насаджена конструкція Московського Патріархату в Україні. Тільки в єднанні та спільними національними потугами ми збудуємо дійсну Помісну Українську Православну Церкву українським вірянам та нашим нащадкам.” [8]

“Хочете перевести місцеву церкву з Московського у Київський Патріархат?”

Практичний посібник, спрямований на допомогу вірянам у реалізації ними свого законного права на зміну юрисдикції (підлеглості)

Після віроломної анексії Російською Федерацією українського Криму та розв’язання війни на Сході України, багато православних вірян виявили бажання вийти із тієї частини Московської патріархії, яка нині носить назву Українська Православна Церква, і перейти в Українську Православну Церкву Київського Патріархату.

Проте, чиновники на місцях, які відповідають задержавно-церковні відносини, якщо відкрито й не перешкоджають таким переходам, то всіляко їх гальмують. Це пов'язано, як із їхніми особистими симпатіями (особливо це відчутно на Сході та Півдні України), так і з незнанням вірянами своїх прав і свобод. Протидіють переходам і прихильники Московської патріархії, адже втрачається, як фінансова складова їхнього добробуту, так і можливість ідеологічно впливати на вірян у розбудові «руського міра», від якого ця церква так і не відмежувалася.

КРОК 1

Створення ініціативної групи для скликання і проведення загальних зборів православної громади щодо зміни належності (юрисдикції). Група повинна становити мінімум 2-3 особи. Ініціативна група має означити орієнтовний план дій.

КРОК 2

Надання людям об'єктивної інформації щодо історії та сучасного стану православ'я в Україні (брошури, книги, відеоматеріали тощо). Створення бібліотечки друкованих видань. Організація обговорення отриманої інформації. Типовою помилкою багатьох ініціативних груп є акцентування уваги лише на підготовці та проведенні загальних зборів вірян. Проте, як свідчить практика, на цих зборах часто відбувається спростування очевидних фактів російської пропаганди, які роками нав'язувалися із московського центру.

Особливу увагу слід звернути на маніпулювання прихильниками Московської патріархії т.зв. проблемою «канонічності / не канонічності». Адже йдеться не про недотримання канонів (УПЦ КП жодних православних канонів не порушують!), а про визнання цих Церков у Вселенському православ'ї. Треба наголошувати, що сама Російська Православна Церква 141 рік була не визнаною в православному світі. Поки що не визнана УПЦ КП, а тому намагання інтерпретувати стан «невизнаності» Церкви, як її «не канонічність», є примітивним маніпулюванням свідомістю вірян. Окремо слід виділити й позицію УПЦ МП в умовах війни України проти російського агресора, та означити поведінку кліриків цієї Церкви на території анексованого Криму та тієї частини Донецької й Луганської областей, які не контролюються Україною.

КРОК 3

Запрошення лектора (науковця, вчителя історії чи зацікавленої особи, яка підготовлена із цього питання) для виголошення лекції з історії православ'я в Україні, особливостей державно-церковних відносин тощо.

ЗАВДАННЯ ЛЕКТОРА: закріплення й систематизація знань вірян про свою Церкву, актуалізація питання ідеологічного відділення від Церкви країни-агресора.

КРОК 4

Підготовка до загальних зборів мешканців населеного пункту (якщо тут лише православний храм) або до загальних зборів усіх тих вірян населеного пункту, які декларують себе парафіянами цієї православної парафії, складається з наступних етапів:

- Формування списку учасників загальних зборів громади. Бажано цей список завірити в місцевому органі самоврядування (міській/сільській раді). У списку мають бути зазначені прізвище, ім'я та по батькові учасника зборів, його дата народження, виділено місце для підпису.
- Організація належного й завчасного сповіщення учасників зборів щодо часу й місця проведення зборів. Зокрема, виготовлення і вирішення оголошень, оповіщення через усі доступні канали комунікацій (соціальні мережі, радіо тощо).
- Організація місця проведення (клуб чи інше приміщення). Забезпечення, за необхідності, звукопідсилювальною апаратурою тощо.
- Письмове сповіщення місцевого відділення поліції/міліції про проведення зборів та подання заявки на забезпечення правопорядку.
- Письмове сповіщення місцевих органів влади про проведення зборів та запрошення їхніх представників.

ВАЖЛИВО! Проблемою в проведенні зборів є той факт, що у православних громадах немає фіксованого членства. Це інколи дає простір для маніпуляцій. Зокрема, певні «незручні» віряни оголошуються такими, що не мають права голосу, оскільки: «вони не ходять у церкву», «не подають на церкву», «не сповідаються/причащаються» і т.ін. Ці вимоги є надуманими, оскільки

традиційно в православ'ї немає вимоги причащатися щонеділі чи щомісяця.

ВАЖЛИВО! Представники УПЦ МП інколи оголошують «десятку засновників громади» (десять громадян, які дають свої паспортні дані під час реєстрації) єдино легітимним органом для прийняття рішень щодо юрисдикційної належності релігійної громади. Це не відповідає чинному законодавству.

ВАЖЛИВО! Ще однією проблемою, яка виникла через позицію чи неухважність (зумисну?) державних органів, стала проблема фіксації в типових Статутах православних громад положення про те, що будь-які зміни до Статуту

громади можуть вноситися лише за згодою єпархіального архиєрея. Ця норма є незаконною.

КРОК 5

Проведення зборів. Організація проходження до зали учасників зборів відповідно до складених списків учасників і гостей. Московська патріархія практикує привезення так званих «церковних тітушок» – семінаристів або ченців із найближчих монастирів, а також жителів із тих населених пунктів, де позиції «руського міра» ще залишаються сильними, аби завадити проведенню зборів. У такому випадку слід негайно викликати представників силових структур району (області) для встановлення осіб приїжджих, з'ясування мети їхнього приїзду і т.ін. Обов'язково слід вимагати від представників поліції/міліції складення відповідних протоколів на зайд – повторний їхній приїзд можна буде витрактовувати як злісне хуліганство, що несе більш суворе покарання, аніж усне/письмове попередження.

Обрання голови зборів та президії, секретаря зборів та лічильної комісії.

Організація промовців (обґрунтування необхідності змін), формулювання чітких пропозицій щодо внесення змін до чинного Статуту громади, обрання визначених Статутом органів.

Висунення пропозицій, голосування й підрахунок голосів.

Оформлення й підписання протоколу зборів.

ВАЖЛИВО! Немоżliвість утримати вихід громади з УПЦ Московського патріархату сформував у її симпатиків (в т.ч. й чиновників) стратегію «роботи» із тими, хто виявив бажання покинути Московський патріархат. Їм пропонується створення нової громади УПЦ КП з тим, що ця громада або буде новий храм, або ж проситься на почергове богослужіння із громадою УПЦ МП. Базовою стратегією загальних зборів громади є внесення змін до Статуту громади і зміна, у такий спосіб, її підлеглості. Ті із членів громади, які залишилися у меншості, можуть погодитися із вибором більшості, або ж організувати нову громаду УПЦ МП і проситися на почергове богослужіння.

КРОК 6

Перереєстрація громади в іншій юрисдикції (підлеглості) шляхом внесення змін і створення нової редакції вже чинного Статуту УПЦ МП.

КРОК 7

Подальша робота активу громади та нового священника з утвердження вірян у своєму виборі. Створення бібліотеки з історії Українського православ'я, української історії. Проведення лекцій, презентацій книг, зустрічей з однодумцями тощо. Ефективною й перспективною є організація роботи недільної школи, організація дозвілля чи гуртків молоді.” [8]

4 ПІДРИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ РПЦ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.

“Традиційна конфесія Російської Федерації [православ’я], і ядерний щит Росії – ті складові, які зміцнюють російську державність, створюють необхідні передумови для забезпечення внутрішньої і зовнішньої безпеки країни” Президент РФ В. Путін [9]

“Не можна досягти реальної державної незалежності , якщо бодай 20% релігійної мережі в країні контролюється ззовні.”

Політолог Збігнєв Бжезинський США [10]

“У нинішньому своєму вигляді УПЦ МП сформована внаслідок розколу, спланованого та проведеного керівництвом Московської патріархії за допомогою спецслужб та частини єпископів УПЦ. Створена на так званому «Харківському соборі» УПЦ МП є частиною Української Православної Церкви, яка відкололася від свого Предстоятеля, порушила рішення Помісного Собору про автокефалію та увійшла в підпорядкування Московського Патріархату.

УПЦ МП, як церковно-адміністративна структура, не може називатися Церквою, бо вона не має статусу ні автокефальної, ні автономної, тим більше – Помісною Церквою.

Православна Церква визнає тільки дві структури: автокефальну Церкву і автономну Церкву. Під час підготовки до Всеправославного собору Всеправославна нарада, через розбіжності між Московським і Константинопольським Патріархатами, протягом 30 років не змогла виробити загальне правило (канон) про утворення автокефальних і автономних Церков. Церковна структура за статусом «незалежної і самостійної в управлінні» не передбачена канонами і не визнається Вселенським Православ’ям. На цій підставі так звана «Українська Православна Церква» у складі Московського Патріархату не може називатися Українською Церквою. Вона є лише частиною Російської Православної Церкви. Про це повинні знати архієреї, духовенство і миряни УПЦ МП та не вводити в оману ні самих себе, ні народ, ні державу.

Помісною Церквою не визнає УПЦ МП і Вселенський Патріарх Варфоломій, який у листі до митрополита Володимира (Сабодана) від 2 серпня 2000 р. писав: «Отримали і з великою скорботою та глибоким болем прочитали відісланий вами, всупереч установленому порядку, за яким ієрархи помісних Святих Православних Церков спілкуються з церковних проблем через своє церковне керівництво, текст нашій Мірності, прийнятий у Лаврі Успіння Богородиці м. Києва на скликаних зборах (а не, безперечно, Соборі чи синоді) 35 єпископів України 28 числа місяця липня». Тобто, Патріарх Варфоломій не вважає митрополита Володимира Предстоятелем Церкви, а вказує йому на

порядок, коли архієреї однієї Церкви спілкуються з Предстоятелем іншої через свого власного Предстоятеля. Не вважає він Церквою і УПЦ МП, бо вказує на те, що вона, як лише сукупність епархій Московського Патріархату в Україні, ні соборів, ні синодів збирати не може.

Вважаючи УПЦ МП частиною Єдиної, Святої, Соборної і Апостольської Церкви, Київський Патріархат застерігає її ієрархів, духовенство і мирян від тих численних порушень догматів та канонів, які вкралися в її життя.

Зокрема це:

- спотворення вчення про Церкву: підміна віри в духовну єдність містичного Тіла Христового вимогами адміністративної єдності, що притаманне римокатолицькому, а не православному віровченню;
- постійне розпалювання ворожнечі проти Київського Патріархату, яке суперечить заповіді любові, даній Господом Своїм ученикам;
- свідоме порушення догмату про єдине таїнство хрещення, використання забороненої канонами практики повторного «хрещення»;
- свідоме порушення канонів, які забороняють звершувати повторні хіротонії над тими, хто має апостольське преемство хіротоній, окрім як над єретиками, які не мають апостольського преемства, але розкаялися у своєму єретичному вченні;
- постійна хула на Святого Духа, яка виявляється у твердженні, що Дух Святий не діє в таїнствах, звершених у Київському Патріархаті, а також у зневазі до Київського Патріархату, як до частини Єдиної, Святої, Соборної і Апостольської Церкви;
- спотворення ролі канонів у житті Церкви: оголошення канонів (людських законів), рівними догматам – формулам Богоодкровенної істини;
- визнання дійсними політичних анафем, беззаконно накладених не у відповідності до приписів Священного Писання та традицій Церкви.

Київський Патріархат виступає за досягнення єдності Української Православної Церкви на підставі єдності у вірі та згідно канонів. Тому ми закликаємо всіх, хто належить до УПЦ МП, яка називає себе «канонічною Церквою», виправити ті численні порушення догматів та канонів, про які сказано в цій Декларації.

Ці та деякі інші порушення, наявні в житті УПЦ МП, є важкими гріхами, за які кожен, хто винен в них, особисто дасть відповідь на Страшному Суді. Тому Київський Патріархат закликає кожного єпископа, священника і мирянина не долучатися своїми словами та діями до розповсюдження цих гріхів, бо вони обтяжують для людини можливість спастися. Для спасіння не має значення, до якого храму ходити і де приймати таїнства – в Московському чи Київському

Патріархаті, так само, як немає значення, де належати до православної громади – в Києві, Москві чи іншому місці. Але кожен, хто буде особисто винний у вищенаведених гріхах, має пам'ятати, що через них він не наближається до Царства Небесного, а віддаляється від нього.

Протягом 15 років Київський Патріархат не одноразово звертався до братів з УПЦ МП із закликом вести діалог про відновлення єдності Української Церкви. Але у відповідь кожного разу з боку УПЦ МП лунають беззаконні вимоги, які свідчать про небажання представників цієї конфесії вести діалог з Київським Патріархатом. Але, пам'ятаючи слова Господні «стукайте і відчинять вам», Київський Патріархат знову і знову закликає братів у православній вірі з боку УПЦ МП до діалогу щодо примирення і пошуку шляхів єдності Української Церкви.

Київський Патріархат переконаний, що держава, не втручаючись у властиво церковні справи, має право і повинна надалі бути посередником у діалозі про об'єднання, дієво сприяти утворенню в Україні єдиної Помісної Православної Церкви.” [11]

4 ТОМОС. ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ УКРАЇНЬКОЇ ПОМІСНОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

“Коли автокефальний український православний Патріарх оволодіє Печерською Лаврою, то це буде значним кроком у напрямку справжньої незалежності” Академік Ален Безансон (Франція) [12]

“Помісність православних Церков для багатьох країн, де домінує православ'я, є явищем очевидним і жертвним – заради цього болгари, серби, румуни та інші народи піднімали повстання, конфліктували зі своїми митрополіями і, зрештою, домагалися автокефалії.

Подібне пробудження православних українців ще тільки починається. Триста років політичного, економічного та духовного панування московського керівництва не минулося безслідно. Але народ поступово скидає московську пелену – понад сто громад за останній (2015й) рік уже заявили про свій вихід із Московської патріархії. Соціологи говорять про майже вдвічі вищу підтримку в Україні УПЦ Київського патріархату порівняно із УПЦ Московського патріархату.

Проте багатьом людям, особливо зрусифікованим, потрібні знання про свою історію, Церкву, мову, культуру. Бо без ліквідації цих “білих плям” у самоусвідомленні українців вони є легкою “ідеологічною здобиччю” московських маніпуляторів”

Ректор КПБА, митрополит Переяслав-Хмельницький і Білоцерківський ЕПФАНІЙ [13]

“В реаліях українського церковного життя спостерігається бажання підмінити поняття містичної єдності Церкви адміністративною єдністю з Московським Патріархатом. Проголошується, що адміністративне підпорядкування Московському Патріархату є необхідною умовою належності до Вселенської Христової Церкви, що тільки через адміністративне підпорядкування Московському Патріарху відбувається єднання Української Православної Церкви з іншими Помісними Православними Церквами.”[11, с-8]

“Приналежність Київського Патріархату до Єдиної Святої Соборної і Апостольської Церкви визначається правильним і православним сповіданням істини, переданої Господом Ісусом Христом через Апостолів всім, хто вірує в Нього, а не адміністративною єдністю з Московським або іншим Патріархатом.”[11, с-8]

“Тому, цінуючи та зберігаючи апостольське наступництво у хіротоніях, Київський Патріархат свідчить, що благодатність його життя залежить в першу чергу від Самого Духа Святого, який безперервно діє в Церкві та «дише, де хоче» (Ін 3:8), а не там, де Йому вказують люди. .”[11, с-9]

“Канони Православної Церкви не дають прямого визначення способу проголошення автокефалії тієї чи іншої Церкви. .”[11, с-19]

“Відсутність канонів, які визначають власне спосіб проголошення автокефалії, свідчить про те, що порушити їх неможливо. Тому кожна автокефальна Церква діє канонічно, якщо проголошення її автокефалії відбулося згідно із тими канонічними правилами, які опосередковано стосуються питання автокефалії, а також у відповідності до історичної традиції. .”[11, с-19-20]

“Ще одним фактором для проголошення автокефалії є політична незалежність народу, серед якого відповідна Церква несе своє служіння.”[11, с-20]

“Автокефалія не надається, а визнається іншими Помісними Церквами. Право проголошення автокефалії, за наявності належних умов і підстав, однією з яких є відповідна державно-адміністративна незалежність, належить Собору Церкви, яка проголошує свою автокефалію, а право першою визнати цю автокефалію належить Матері-Церкві.”[11, с-21]

“2. Наявність умов для автокефалії Української Церкви

Державна незалежність України була проголошена 24 серпня 1991 р. та підтверджена на загальному референдумі 1 грудня 1991 р., коли понад 90%

виборців проголосували за підтвердження Акту про державну незалежність України.

У 1990 р. Помісний Собор УАПЦ проголосив відновлення її діяльності в Україні. На підставі проголошення державної незалежності України 6-7 вересня 1991 р. Архієрейський Собор УПЦ (в підпорядкуванні Московського Патріархату) ухвалив рішення про скликання Помісного Собору УПЦ для розгляду питання про автокефалію УПЦ. Скликаний у відповідності до церковних канонів та Статуту УПЦ Помісний Собор, який проходив 1-3 листопада 1991 р. у Києво-Печерській лаврі, в якому взяли участь усі правлячі та вікарні архієреї УПЦ, делегати від усіх єпархій та монастирів, представники від кліру та мирян, одногосно прийняв рішення про автокефалію Української Православної Церкви Собор також підтвердив обрання митрополита Філарета Предстоятелем УПЦ та відкинув усі звинувачення на його адресу, розповсюджені у засобах масової інформації.

Зараз Київський Патріархат очікує визнання автокефалії з боку Константинопольської Матері-Церкви, до якої в статусі Митрополії Українська Церква належала з 988 до 1686 р. Відповідні прохання про визнання автокефалії Київського Патріархату були надіслані до Константинопольського Патріархату від імені Помісних Соборів 1992 р. та 2001 р. Створений у 1589 р. Московський Патріархат не має права претендувати на звання Церкви-Матері щодо Української Православної Церкви, заснованої 988 р. Тим більше що всі його дії, вчинені протягом останніх 90 років у відношенні до Української Церкви, не принесли їй миру та єдності, бо були продиктовані прихованою «під видом священнодії пихою мирської влади» (8 правило III Вселенського Собору).»[11, с-21-22]

“Болгарська Православна Церква з 870 року існувала у складі Константинопольського Патріархату, як автономна. Автокефалія Болгарської Церкви пов’язана з утворенням Болгарського царства, сталося це у 919 р. Із занепадом Болгарського царства Болгарська Церква знову підпала під владу Константинополя. Відновлення автокефалії пов’язане з відродженням Болгарського царства. Наприкінці XII століття, в часи II Болгарського царства, автокефалію було відновлено і проголошено Тирновський Патріархат. З падінням цього царства БПЦ з порушенням канонів була позбавлена автокефалії та стала частиною Константинопольської Церкви. Таке становище тривало до часу розвалу Османської імперії. Починаючи з 1850-х років серед православних болгар почався рух за національно-церковне відродження. До цього часу всі єпископи, яких ставила в Болгарію Константинопольська патріархія, були греками, а більшість з них навіть не знала болгарської мови.

Болгари почали вимагати від Константинополя поставлення болгарських єпископів, а також ширшої церковної автономії. На всі ці вимоги Константинополь реагував вкрай негативно.

Протистояння між Константинопольською патріархією і болгарами з року в рік посилювалося. Закінчилось усе тим, що болгари домоглися від султана видання указу, який проголошував відновлення автокефальної Православної Церкви в Болгарії у формі «Болгарського Екзархату». Це сталося 2 квітня 1872 р.

Предстоятель Болгарського Екзархату, Екзарх Анфим, намагався зустрітися з Константинопольським Патріархом, але той відмовився його приймати. Він видав окружний лист, в якому дав Екзарху Анфиму 30-тиденний строк для «покаяння», після чого обіцяв позбавити його сану. Для цього він навіть вирішив зібрати Собор всіх Східних Патріархів.

Екзарх оголосив усі заборони Константинопольського Патріарха недійсними, і 11 травня 1872 року за Божественною літургією у болгарському храмі Константинополя зачитав акт про проголошення Болгарської Церкви автокефальною.

У відповідь на це Константинопольський Патріарший Синод оголосив Екзарха Анфима позбавленим священства, двох митрополитів: Іларіона Ловчанського і Панарета Пловдивського – відлученими від Церкви, а єпископа Макаріопольського Іларіона повинним гесні вогненній і вічній анафемі. Ніби вважаючи ці заходи недостатніми, Константинопольський Патріарх скликав 16 вересня 1872 року Помісний собор («Великий Місцевий Синод»), на якому було засуджено «філетизм», тобто національний поділ у Православ'ї, і проголошено прибічників філетизму ворожими «Єдиній Соборній і Апостольській Церкві» та оголошено Болгарську Церкву схизматичною (розкольницькою). Певний час у Болгарській Церкві існували дві паралельні ієрархії – на кафедри, зайняті болгарськими архієреями, Константинопольський Патріархат ставив грецьких ієрархів.

Лише наприкінці II Світової війни «болгарське питання» було розв'язане. В результаті переговорів представників Константинопольського Патріархату і Болгарської Церкви за посередництва Російської Церкви 22 лютого 1945 р. схизма була припинена. Всі анафемі та відлучення були визнані такими, що втратили силу. Після 73-літнього поділу вперше грецькі й болгарські архієреї 25 лютого спільно звершили Божественну літургію в Патріаршому Константинопольському соборі, а 4 березня – у болгарському храмі в Стамбулі. 13 березня представникам Болгарської Православної Церкви був вручений спеціальний Томос, підписаний Патріархом Веніаміном і всіма членами

Священного Синоду Константинопольської Церкви, яким відмінялася схизма й визнавалася автокефалія тисячолітньої Болгарської Православної Церкви. Болгарська Церква є повчальним прикладом для УПЦ Київського Патріархату. Не зважаючи на те, що Болгарія стала незалежною державою, Константинопольська Церква не дотримувалася ні церковних канонів (6 правило I Вселенського собору, 17 правило IV та 38 правило VI Вселенських соборів), ні «древніх звичаїв», та 73 роки не визнавала автокефалію Болгарської Церкви. Константинополь піддав анафемі всіх болгарських архієреїв та не визнавав духовенства Болгарської Церкви, називав їх розкольниками. Однак весь цей довгий час Болгарська Церква виконувала свою спасительну місію серед болгарського народу. Коли ж у 1945 р. Константинопольська Церква визнала автокефалію Болгарської Церкви, не відбулося ні пересвячення болгарської ієрархії та духовенства, ні перехрещення народу – не зважаючи на попередні анафемі та інші церковні заборони. ”[11, с-27-30]

“Від початків свого існування Сербська Православна Церква перебувала в залежності від Константинопольського Патріарха. У 1219 році стала автономною. На початок 1346 року сербський король Стефан Душан настільки підніс і зміцнив свою державу, що вирішив прийняти титул імператора, а Сербського архієпископа поставити Патріархом. В «Житті преподобного Ісаї старця» (Афонський Патерик) про виконання Стефаном свого наміру говориться так: «Це він зробив єдиною своєю владою, не тільки не порадившись з Патріархами грецькими, але й не побоявшись накликати на себе через цей вчинок церковне відлучення». У 1346 році Стефан зібрав у Скоп'є церковний Собор, на якому Сербська Церква була піднесена до рангу Патріархії і першим Сербським Патріархом було поставлено архієпископа Іоанікія II.

Нову Патріархію визнали лише політично залежні від сербського короля Патріарх Тирновський і архієпископ Охридський. В той же час король, своєю владою, вигнав із завойованих сербами візантійських провінцій єпископів-греків і поставив на їх місце сербів, так що на одних і тих самих кафедрах перебували і єпископи серби, і єпископи-греки.

За самовільне проголошення Сербського Патріархату і такі дії стосовно єпископів-греків, Константинопольський Патріарх Каліст I наклав на короля Стефана Душана анафему, у якій було сказано: «Божою милістю ми, Каліст, Архієпископ Вселенський Патріарх, сповіщаємо з усім Синодом нашої великої Кафолічної Апостольської Церкви, за дозволом царя нашого кир Андроніка юного і усього синкліту його, що в наше Православ'я з'явився від західної Місії (тобто Католицької Церкви) несправедний і хижий цар сербського народу

Душан, сильний однодумець Західної Церкви... Повеліваємо: нехай буде «Маран ата і фрі фрі» (*тобто анафема*) з усім його народом сербської землі». Обґрунтування анафема нібито належністю короля Стефана до Католицької Церкви є дивним у світлі того факту, що його дипломатичні відносини з Папою почалися лише з 1353 року, коли постала загроза Сербській державі з боку короля Угорщини Людовіка .

До чого ж призвела анафема, накладена Константинопольським Патріархом не тільки на короля Стефана, але й на Патріарха, духовенство і весь (!) народ Сербії? «Були тоді суперечки, розкол і незгода між церковною владою грецькою і сербською; греки не приймали до причастя Пречистих і Божественних Таїн духовенство сербське і ругались йому».

Однак все це не стало на заваді Константинопольському Патріарху Філофею у 1374 році, через посередництво афонського ченця Ісаї, після 28 років розділення, зняти накладену Калістом анафему з «царя, і Патріарха, і всіх живих та спочилих і прийняти у спілкування і співслужіння всіх архиєреїв та ієреїв». Він навіть згодився з тим, щоб «сербам мати вже не архиєпископа лиш, але Патріарха самовладного». На підтвердження свого рішення Патріарх послав своїх представників – ієромонахів Матфея і Моїсея, – які служили у придворній церкві разом з раніше відлученими сербськими архиєреями і священиками. Безрозсудне накладення анафема на весь сербський народ закінчилось визнанням її нечинності.

Остаточно Сербська Церква утвердилась як автокефальна лише у 1879 році. .”[11, с-30-32]

“Українська Церква до ХХ ст.

Внаслідок офіційного прийняття 988 р. християнства, як державної релігії Київської Русі, було утворено Київську Митрополію, як складову частину Константинопольського Патріархату. Ця Митрополія продовжувала перебувати в складі Вселенського Патріархату і після того, як у 1448 р. її частина, територіально розташована в Північно-Східній Русі і об’єднана навколо Московського князівства, через поставлення окремого митрополита фактично проголосила свою автокефалію. Тільки у 1589 р. статус Московської Церкви був унормований і вона була піднесена до рівня Патріархату. Київська Митрополія не входила до складу новоутвореного Патріархату. Перебуваючи до 1686 р. в складі Константинопольського Патріархату, Київська Митрополія користувалася найширшими правами автономії. В наслідок Переяславської угоди 1654 р. після політичного приєднання України до Московського царства московський уряд всіляко намагався неканонічно розповсюдити владу Московського Патріарха і на Україну. Представники Української Церкви, у

своїй переважній більшості, категорично протестували проти такого підпорядкування, але московська державна влада робила все для того, щоб зламати цей опір. Ця влада постійно вдавалася до брехні, як це було з фальшивими статтями, поданими для підпису гетьману Юрію Хмельницькому, а також до грубих порушень канонів. Так, зокрема, при живому митрополиті для керування Київською митрополією було висвячено в Москві єпископа Мефодія Филімоновича. За порушення юрисдикції Константинопольського Патріарха цей єпископ був проклятий ним, але Московський цар Алексей Михайлович заступався за нього і виправдовував таке порушення канонів, як втручання в межі чужої юрисдикції, необхідністю «рятувати Православ'я».

У 1685 році, порушивши клятву вірності Вселенському Патріарху, як своєму Предстоятелю, єпископ Луцький Гедеон (Святополк-Четвертинський) отримав в Москві поставлення на Київську митрополічу кафедру і цим фактично, з грубим порушенням канонів, самочинно підпорядкував Київську Митрополію Московському Патріархату. Боячись повторення історії з анафемою від Вселенського Патріарха єпископу Мефодію Филімоновичу, московська державна влада приклала всі можливі зусилля для того, щоб отримати підтвердження законності такого підпорядкування. Використавши підкуп та тиск, її представники отримали від Константинопольського патріарха Діонісія відповідну грамоту, але Синод Константинопольської Церкви пізніше засудив вчинок цього Патріарха, як незаконний. І до цього часу Константинопольський Патріархат вважає приєднання Київської Митрополії до Московського Патріархату незаконним, що неодноразово підтверджувалося його офіційними документами та представниками (Томос Православній Автокефальній Церкві у Польщі 1924 р., лист Вселенського Патріарха Димитрія до Московського Патріарха Алексія II 1991 р., заява архієпископа Скопелоського Всеволода, представника Вселенського Патріарха Варфоломія, на зустрічі з Президентом України В. Ющенком у березні 2005 р.).

Але через політичну могутність Російської імперії та занепад української державності аж до часів повалення монархії в Росії Українська Церква була вимушена підпорядковуватись російській церковній владі. Протягом короткого часу Київська Митрополія, яка була приєднана до Московського Патріархату за умови збереження всіх прав автономії, якими вона користувалася у складі Константинопольського Патріархату, була перетворена на рядову єпархію Російської Православної Церкви. Жодна з умов приєднання не була дотримана. З 1800 по 1966 роки на Київську митрополічу кафедру РПЦ свідомо не поставила жодного етнічного українця. Для приниження Київської Митрополії

цар Петро навіть наказав поставити на Київську кафедру не митрополита, як було від часу Хрещення Руси, а архієпископа.”[11, с-40-43]

“В травні 1966 року на Київську кафедру був призначений архієпископ, згодом митрополит Філарет (Денисенко). Як Екзарх всієї України, митрополит Філарет фактично очолював Українську Православну Церкву на Батьківщині, але через реалії існування СРСР тільки у 1989 р. його старанням Український екзархат РПЦ отримав перші ознаки справжньої автономії. Згідно визначень Помісного собору Руської Православної Церкви від 7-8 червня 1990 року та Архиєрейського собору РПЦ від 25-27 жовтня того ж року, Грамотою патріарха Московського і всієї Руси Алексія II від 27 жовтня 1990 року на ім'я митрополита Київського і всієї України Філарета, Український Екзархат Руської Православної Церкви став незалежною і самостійною в управлінні Українською Православною Церквою. Ще в липні 1990 р. єпископатом УПЦ на Соборі митрополит Філарет був одногосно обраний Предстоятелем УПЦ, що було пізніше підтверджене найвищим керівним органом УПЦ – Собором, який відбувся 1-3 листопада 1991 р. в Києві. Нажаль при встановленні нового статусу УПЦ не було чітко окреслено розмежування повноважень між Московською патріархією та її установами з одного боку та установами УПЦ – з іншого. Віднесення остаточного рішення щодо статусу та прав УПЦ на майбутній Помісний собор РПЦ, який від 1990 року ще не збирався (хоча мав би збиратися, відповідно до Статуту 1988 р., що п'ять років, тобто у 1995, 2000 та 2005 роках) не сприяло нормальному існуванню УПЦ в складі РПЦ. Фактично межі незалежності та самостійності в управлінні УПЦ в складі Московського Патріархату визначалися особистими якостями Предстоятеля та єпископату Української Православної Церкви.

Одночасно в Україні розгорнувся стихійний рух за повну автокефалію УПЦ. В червні 1990 року в Києві відбувся Собор, який обрав Місцеблюстителя Київського Митрополичого Престолу митрополита Мстислава (Скрипника) Предстоятелем УАПЦ в Україні, а саму Церкву підніс до статусу Патріархату. Після довгих років Українська Автокефальна Православна Церква з вигнання повернулася на Батьківщину.

До того часу, поки Україна перебувала в складі СРСР, ієрархія УПЦ не бачила достатніх передумов для відновлення автокефалії Української Церкви, але коли 24 серпня 1991 р. було проголошено державну незалежність України, такі передумови з'явилися. Згідно історичної традиції та канонічних правил в незалежній державі зі значною частиною населення православного віросповідання утворюється Помісна Православна Церква. Відповідно до цього 1-3 листопада 1991 р. в Києво-Печерській лаврі відбувся Собор УПЦ, на якому

було ухвалено рішення про автокефалію Української Православної Церкви. Підставою для цього було те, що УПЦ здійснює своє служіння в окремій незалежній державі, має достатню кількість єпископату й духовенства, духовні навчальні заклади та монастирі, до православ'я відносять себе понад половини населення держави. У сукупності всі ці фактори роблять УПЦ однією з найбільших Церков Вселенського Православ'я.

Разом з тим через кампанію наклепів на Предстоятеля УПЦ, яка почала розгортатися в пресі, Собор ухвалив рішення про висловлення йому довіри, а також підтвердив його обрання Архієрейським собором УПЦ в 1990 р. Під постановами Собору стоять підписи всіх правлячих архієреїв УПЦ, делегатів від всіх єпархій, духовних навчальних закладів та монастирів. Помісний собор УПЦ – це найвищий орган управління Церквою, а тому всі рішення, які пізніше приймалися всупереч його постановам, є неканонічними та не повинні визнаватися.

У відповідь на рішення Собору керівництво РПЦ вирішило зробити все можливе для того, щоб зберегти адміністративну єдність Московського Патріархату, навіть ціною порушення канонів та розколу Української Церкви. Московською патріархією, разом з відповідними державними службами (колишній Комітет державної безпеки), була розгорнута кампанія дискредитації особи Предстоятеля УПЦ. Розгляд постанов Собору УПЦ свідомо затягувався, а отриманий час Московська патріархія та спецслужби використали для того, щоб організувати в середовищі єпископату та духовенства УПЦ групу розкольників, на яких можна було б спиратися у боротьбі проти автокефалії УПЦ та її Предстоятеля. У кожному єпархію та найбільші монастирі УПЦ було надіслано емісарів з Московської патріархії, які агітували духовенство і віруючих виступити проти автокефалії та вимагати зміни Предстоятеля УПЦ на лояльного Москві.

Напередодні призначеного на 1 грудня 1991 року референдуму про державну незалежність України в Києві пройшов Міжрелігійний форум. В роботі Форуму взяли участь представники УПЦ та УАПЦ, і вже тоді намітилася позитивна тенденція до зближення цих двох гілок Української Церкви і поєднання їх в одну Помісну Церкву. .”[11, с-49-52]

“Спроби керівництва РПЦ та їх помічників розколоти Українську Церкву увінчалися певним успіхом. В січні 1992 р. в середовищі єпископату утворилася група з трьох єпископів, які оголосили про свою відмову від рішень Собору 1-3 листопада 1991 р. про автокефалію УПЦ та перестали поминати за богослужінням Предстоятеля УПЦ і виконувати його розпорядження, чим фактично учинили розкол. Про те що такі дії означають розкол, говорить 14-те

правило Константинопольського Двократного собору: «Якщо який єпископ, ставлячи приводом вину свого митрополита, і раніше соборного розгляду відступить від спілкування з ним та не буде возносити імені його, за звичаєм, в Божественному тайнодійстві, про такого собор визначив: нехай буде позбавлений сану, якщо буде доведено, що він відступив від свого митрополита і сотворив розкол». Московська патріархія з традиційним для неї поглядом на канони, як на інструмент своєї політики, поспішила підтримати розкольників. Порušуючи статус незалежності в управлінні, наданий УПЦ, патріарх Алексій II вимагав від Предстоятеля УПЦ не вживати жодних канонічних санкцій проти розкольників, чим фактично офіційно підтримав їх дії.

На 30 березня – 4 квітня 1992 р. було призначено Архієрейський собор РПЦ для розгляду документів Собору УПЦ 1-3 листопада 1991 р. Але замість розгляду питання порядку денного на соборі було піднято питання про особу Предстоятеля УПЦ. Частина єпископів УПЦ, в тому числі і митрополит Харківський Никодим та інші пізніші учасники так званого «Харківського собору», письмово протестувала проти порушення порядку денного, але їх протест залишився без відповіді. На митрополита Філарета чинився тиск з єдиною вимогою – залишити Київську кафедру та посаду Предстоятеля. Як свідчать учасники засідання, у разі відмови митрополита Філарета піти з посади Предстоятеля архієреї РПЦ погрожували скасувати статус незалежності і самостійності в управлінні. Через небезпеку вчинення Архієрейським собором РПЦ дій, які погіршили б і так дуже напружену релігійну ситуацію в Україні, митрополит Філарет погодився «заради миру церковного на найближчому Архієрейському соборі УПЦ подати у відставку з посади Предстоятеля УПЦ», про що усно заявив на засіданні собору.

Необхідно відзначити, що добровільне залишення ієрархом своєї кафедри, особливо під тиском або через страх за своє життя, згідно канонічних правил вважається тяжким гріхом. Про це говорять 9 правило III Вселенського собору та 3 правило святителя Кирила Олександрійського. В останньому чітко зазначено, що єпископи, достойні служити, повинні звершувати своє служіння, а недостойні повинні залишати кафедру не через відречення, а через суд. Собор УПЦ 1-3 листопада 1991 р. висловив довіру особі Предстоятеля УПЦ та відкинув всі звинувачення на його адресу, а Архієрейський собор РПЦ, не висунувши проти митрополита Філарета жодних офіційних звинувачень, навпаки, подякував йому за багаторічну архіпастирську діяльність і благословив продовжувати архієрейське служіння.

Усвідомлюючи небезпеку для Української Церкви своєї відставки з посади Предстоятеля, а також через неканонічність самого вчинення такої дії,

маючи підставою законні рішення Собору УПЦ від 1-3 листопада 1991 р. митрополит Філарет вирішив залишитися Предстоятелем УПЦ. Зрозумівши, що втрачається влада над УПЦ, Московська патріархія, порушуючи канони та постанови власних Архієрейських соборів, грубо втручається в справи Української Православної Церкви, видаючи постанови Священного Синоду РПЦ щодо порядку управління УПЦ. Останньою з ряду цих постанов митрополит Філарет був нібито «усунутий» з посади Предстоятеля УПЦ, хоча згідно церковних канонів такі дії відбуваються лише внаслідок суду над Предстоятелем того органу, який його обрав, тобто законного Архієрейського собору УПЦ.

Рядовий єпархіальний архієрей митрополит Харківський Никодим 27 травня 1992 року провів в Харкові так званий «Архієрейський собор». На ньому ті єпископи, які в листопаді 1991 р. не знайшли за Предстоятелем УПЦ жодної провини, з наказу Московської патріархії усунули митрополита Філарета з посади Предстоятеля, а на його місце обрали рекомендованого патріархією Керуючого справами РПЦ Ростовського митрополита Володимира (Сабодана). Московська патріархія підтримала інспіровані нею дії розкольників, а на Архієрейському соборі 11 червня 1992 року без справжнього судочинства, з порушенням канонів заочно «засудила» митрополита Філарета до «позбавлення сану». Принагідно відзначимо, що Російська Православна Церква традиційно відзначається відсутністю правдивого судочинства, що підтверджує навіть той факт, що введений Архієрейським собором РПЦ 2000 року Церковний суд так досі і не розпочав свою діяльність.

В умовах, коли керівництво Російської Церкви організувало та підтримало розкол в УПЦ, зникли навіть формальні причини надалі залишатися у підпорядкуванні цієї Церкви. Разом з тим не було жодних причин надалі підтримувати розділений стан Української Церкви. З метою об'єднання двох гілок Помісної Православної Церкви України в Києві 25-26 червня був скликаний Об'єднавчий собор. На цьому соборі УАПЦ, як спадкоємниця Автокефальної Української Православної Церкви у вигнанні, та УПЦ, як Православна Церква, яка несла своє служіння на Батьківщині, об'єдналися в єдину Церкву, яка отримала назву Українська Православна Церква Київський Патріархат.

Таким чином, підсумовуючи історичний шлях Української Церкви, можемо зробити наступні висновки. УПЦ Київського Патріархату – справжня Помісна Православна Церква українського народу, яка зберігає і проповідує православне віровчення та дотримується у своєму житті канонів і звичаїв Вселенського Православ'я. Вона зберігає спадкоємство від Київської

Митрополії та УАПЦ в Діаспорі. Підставою для дій законного Предстоятеля УПЦ Митрополита Київського і всієї України Філарета були рішення Архієрейського собору УПЦ 6-7 вересня 1991 р. та Помісного собору УПЦ 1-3 листопада 1991 р. про автокефалію Української Православної Церкви. Так звана «Українська Православна Церква», яку очолює нині митрополит Володимир (Сабодан) – частина РПЦ, яка спровокувала та підтримує розкол Української Церкви. На Об'єднавчому соборі 1992 р. відбулося не утворення нової релігійної організації, як про це часто говорять противники Київського Патріархату, а відновлення єдності Помісної Православної Української Церкви.”[11, с-53-57]

“Отже, звершилося сьогодні, 15 грудня. Прошу всіх, хто зараз нас дивиться: всередині України, по всьому світу - запам'ятайте дуже добре. Цей день увійде, або вже увійшов в історію України як священний день, день створення Автокефальної Помісної Православної Церкви України. День остаточного здобуття нашої української незалежності від Росії. І Україна тепер вже не буде пити, кажучи словами Тараса Шевченка, «з московської чаші московську отруту.” [17]

“Ви – творці історії, яка зараз твориться. Ви - безпосередні учасники цього величного таїнства, яке щойно сталося всередині Софійського собору. Собору, що тисячу років тому на честь перемоги над східною ордою спорудив Ярослав Мудрий, син рівноапостольного князя Володимира Хрестителя”[17]

“Це диво стало можливим завдяки непохитній позиції Його Всесвятості Вселенського Патріарха Варфоломія, нашої Константинопольської Церкви-Матері. Це вона скористалася своїм беззаперечним канонічним правом зцілити ті рани, які завдано українському православ'ю кількома століттями московського панування”[17]

“По-друге, затвердили проект Томосу, грамоти про незалежність. По-третє, зняли всі несправедні московські кари з українських єпископів, які ще на світанку незалежності вийшли із-під порядкування РПЦ і почали розбудовувати структури незалежної церкви. І по-четверте, підтвердили незаконність анексії Київської митрополії Москвою, здійсненої ще у 17 столітті. Вони, як і ми, не визнають жодних претензій РПЦ на Україну”[17]

“Дозвольте зараз представити вам її новообраного Предстоятеля, Митрополита Київського та всієї України Епіфанія. Саме йому випаде почесна місія разом з українським Президентом поїхати до Константинополя на початку січня та отримати довгоочікуваний Томос”[17]

"Деякий час тому митрополит Епіфаній подзвонив до Патріарха Варфоломія повідомити про обрання і попросив благословення, той його

благословив і привітав", - розповів співрозмовник. Це означає, що Вселенський Патріархат Варфоломій визнає об'єднавчий собор, який відбувся в столиці України. 15 грудня Об'єднавчий Собор у Києві обрав Предстоятелем Помісної Православної Церкви України митрополита Епіфанія. Цього ж дня єпископи затвердили Статут Церкви. Прес-центр Православної Церкви України” [18]

5. УТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ ЦЕРКВИ КИЇВСЬКОЇ ТРАДИЦІЇ ТА ЇЇ ПОЗИТИВНИЙ ВПЛИВ НА КОНСОЛІДАЦІЮ СУСПІЛЬСТВА І ЗАВЕРШЕННЯ ДЕРЖАВОТВОРЧОГО ПРОЦЕСУ

Таку ідею-мрію створення єдиної церкви Київської традиції озвучував Любомир Гузар у 2011 році

“Ми до цього не будемо повністю собою, поки не з’єднані з нашими православними братами, відновивши єдину Київську церкву” [14]

“Сьогодні на державному і політичному рівні багато говорять про єдину помісну Церкву в Україні. При цьому потрібно мати на увазі, що насправді йдеться лише про єдину Православну Церкву України. УГКЦ не бере участі в цьому процесі, бо вважає це внутрішньою справою Православних Церков” [15]

“Важливим цей процес є також для подолання церковної ізоляції Української Православної Церкви Київського Патріархату та Української Автокефальної Православної Церкви в середовищі світового православ’я. Сподіваємося, що таким чином можна буде залікувати рани поділу в українському православ’ї. У зв’язку з цим ми позитивно оцінюємо всі зусилля задля можливого визнання єдиної Православної Церкви України з боку Константинопольського патріархату” [15]

“Наступним кроком є єкуменічний діалог між УГКЦ і об’єднаним українським православ’ям у напрямку відновлення первісної єдності цієї Церкви” [15]

“Що таке єдина Українська Помісна Церква?

Ми не лише знаємо, а ще й віримо. І навіть працюємо в цьому напрямі.

Серед сотень, якщо не тисяч думок про єдину Церкву в Україні, немовби губиться позиція українських націоналістів. Насправді вона є, але на неї воліють не звертати уваги або вибирають лише те, що потрібно тим чи іншим диспутантам. Цей текст має на меті вкотре донести до українського загалу бачення і, щонайголовніше, віру українських націоналістів, а конкретніше — НВР «Правий сектор», у майбуття єдиної Української Церкви. Одразу

зазначимо, що ми не тільки роздумуємо і віримо в цю істину, але й щоденною боротьбою і працею стараємось відродити та наблизити той світлий час єдності. Отже, на нашу думку, коріння єдності варто починати шукати значно раніше, ніж із моменту хрещення Володимира. Документальні візантійські джерела оповідають нам про такі події вселенського церковного значення, що сталися на нашій українській землі: заслання і смерть у Криму одного з перших Римських пап — Климента (який, до речі, визнаний святим, як у східних, так і в західних християн); участь у I Вселенському соборі делегата архієпископа Готського — із сучасної території України; і зрештою існування в періоді від III до X століть на нашій землі, як мінімум, 6 християнських єпархій, а саме: Херсонеської, Готської, Скіфської, Суразької, Фульської та Боспорської. Як бачимо, ці єпархії були різними за народністю, але всі вони належали до єдиної на той час Християнської Церкви, а самі народності більшою чи меншою мірою брали участь у етногенезі русинів, які в подальшому назвалися українцями.

Беручи за вихідну точку ці прадавні часи, з їхньою різнобарвністю, яка водночас позначена єдністю, дивимося на хрещення Володимира не, як на початок, але, як на утвердження християнської віри на Русі. У древньому Херсонесі, який фактично став частиною держави Володимира, витворилася модель майбутньої Київської Церкви у єдності з Константинополем та в сопричасті з Римом. Ця модель була перебрана з Візантії й передбачала мононаціональну структуру, але із включенням у неї різноманітних етносів, які прийнявши християнство, будуть вірою і правдою трудитися на благо своєї держави та Церкви. Тому різноманіття слов'янських і неслов'янських етносів, хоч і однієї європейської раси, ніколи не було проблемою для Церкви Русі. Навпаки, у тому полягала вся її велич, яку однаково підтримували, як у давній Мукачівській єпархії, так і в славному Новгороді та на далекій Тмутаракані. Цією тезою хочемо одразу заперечити закиди щодо неможливості об'єднання різних конфесій сучасної України в одну церковну спільноту. Історія показує, що це цілком можливо й навіть необхідно. Тільки потрібно мати бажання, сильну волю та організованість.

Ми схильні шукати відповіді передусім там, де є позитив і конструктив, тому на відміну від багатьох «релігійних експертів», не будемо розглядати пізніші факти непорозумінь і поділів, бо ці довгі історичні пошуки в стилі «Хто винен?» ніколи не приносять доброго результату. А тому історія поділів і непорозумінь нам цікава лише для того, щоби вилікувати ті рани, які вони завдали та винести з цього добрий урок.

Отже, які на даний час є перспективи для створення єдиної Помісної Церкви в Україні? Найперше, потрібно визначити, що ми маємо зараз і хто

реально може бути суб'єктом її постановня. Маємо тут 4 ймовірних претенденти: УАПЦ, УПЦ МП, УПЦ КП та УГКЦ.

Зважаючи на сучасний стан УАПЦ та її чисельність, виглядає, що ще за кілька років такої конфесії може не стати з огляду на те, що вона «саморозкладеться». І процес уже в активній стадії. Її парафії в різні способи відходять до більших конфесій. Тому можна вважати УАПЦ об'єктом, але аж ніяк не суб'єктом об'єднавчого процесу.

Набагато складнішою виглядає справа з «Українською Православною Церквою», як вона себе називає. І тут натрапляємо на низку перешкод. Бо прибравши для годиться назву «Українська», вона за своєю суттю та формою є московською. Свідченням цього є невживання в богослужіннях української мови; залежність від центру в Москві; культ «святих», які гнобили український народ; участь «батюшок» у війні на боці російсько-терористичних формувань, «благословеніє» терористів. Попри свою обожнювану «канонічність», УПЦ МП реально є спецагентурою Московського патріархату й залишається чужорідним тілом, що проникло в український народ. І хоча ця конфесія має потужні можливості, щоби стати суб'єктом у процесі об'єднання, та все ж реально вона залишається лише об'єктом, хоч і вагомим, у руках московських деспотів. Також саме до цього філіялу МП є ціла низка питань, як історичного, так і канонічного гатунку, на які в прихильників патріарха Кіріла немає адекватної відповіді, окрім озоамилування та брехні.

Усі ми розуміємо, що Помісна Українська Церква лише тоді буде мати вагу й силу, коли зможе об'єднати в собі переважну більшість вірних українців. На даний час такої конфесії немає. Найбільшими конфесіями є Київський і Московський патріархати. Вони приблизно мають рівну кількість вірних із тенденцією до збільшення КП та зменшення МП. Чи є можливим їхнє об'єднання? Малоімовірно. Попри майже однакову літургійну-обрядову традицію, їхня сутність діаметрально протилежна. Тим більше, позиція МП щодо КП є однозначною: «раскольнікі» повинні покаятися й повернутися. КП, зрозуміло, що не збирається цього робити. Хоча в ній постійно відчувається й дія 5-ї колони також, остаточного усунення якої в КП поки не відбувається.

Що ж було б, якщо би раптом Константинопольський патріарх визнав УПЦ КП канонічною церквою? Та нічого б дуже не змінилося. Чи прийдуть москвити вітати з канонічністю своїх нових співбратів? Ні. Чи віддадуть вони свої парафії українському Патріархові? Ні. Хто буде залагоджувати канонічні конфлікти з переходу парафій від одних до других? Константинополю цього не треба. Для них це буде той самий процес, який триває й зараз, але в «суто канонічному руслі». Може важливим чинником буде підтримка інших

православних канонічних Церков? Невідомо. Вони здебільшого бачать сильну Українську Церкву як конкурента, а не сестру. А ті, що перебувають у полі впливу Москви, точно не підтримають нашу Помісну Церкву. А їх є більшість. КП потрібно шукати іншого союзника, який би міг кількісно зробити союз українських конфесій найбільшою Східною Церквою, а окрім того мав би канонічний статус. На ці запити відповідає вповні Українська Греко-Католицька Церква. Попри немалу кількість відмінностей, УПЦ КП і УГКЦ справді проявили себе Українськими та мають спільне коріння у Володимировому хрещенні. Тому вважаємо, що реальний процес творення єдиної Помісної Церкви, може й повинен відбуватися поміж цими двома важливими суб'єктами. Тим більше, що згідно з останніми соціопитуваннями («Рейтинг»), саме на об'єднання цих конфесій є величезний запит — понад 60 %.

Які наслідки об'єднання у єдину Українську Помісну Церкву?

1. Український народ отримує велику та сильну, відповідну до своєї ідентичності, Церкву.
2. Ця Церква буде найбільшою християнською східною Церквою, і в сопричасті з найбільшою християнською спільнотою світу — католицькою.
3. У разі правильної організації діалогу не забариться й визнання Константинопольського Патріарха.
4. Ця Церква «де факто» повернеться до свого первинного стану — часів Володимирового хрещення.
5. У цьому реалізується виконання заповіді Христової: «щоб усі були одно», що дасть приклад і поштовх іншим християнським Церквам до об'єднання.

Чи можливо це зреалізувати в дійсності? Дуже важко, але можливо. Найперше, потрібно відкинути цю безглузду мантру «з того нічого не вийде», а щиросердно перейнятися словами Христа про одне стадо й одного пастиря і, щонайголовніше, власними вчинками відновлювати цю єдність.

Ми переконані, що єдність — це насамперед акт волі, вільного вибору, тобто правдивого вживання Божественного дару, який людина отримала ще в раю й без якого назад до раю не повернеться.

Щойно тоді, коли ми скажемо один одному, що справді хочемо щоденно бути разом, зможемо звернути свою увагу на речі другого плану, а саме обрядовість та ієрархічну організацію. Щодо справ віри та догм, то тут суттєвих розбіжностей немає. Дискусії про чистилище та інші високі теми треба залишити до кращих часів. Адже в справах віри це другорядні теми.

Напевно, найважчою сферою до порозуміння стануть літургійно-обрядові відмінності в цих конфесіях. На жаль, багато християн не розуміють, що обряди

це лише шати віри і витворені вони самими людьми, тому й людям під силу їх змінити, вдосконалити чи навіть скасувати. Візантійський (східний) обряд, який ми прийняли за основу, повинен розвиватися та вдосконалюватися. Обряд не можна абсолютизувати, бо це фарисейство. Як греки створили візантійський обряд, вірмени — вірменський, а римляни — латинський, український народ може й повинен творити свій Український, Київський обряд. Тим паче, що фундамент для цього вже є.

ВИСНОВКИ

1. Потрібно створити реально дієві робочі групи представників УПЦ КП та УГКЦ на міжконфесійному та єпархіальних рівнях, у які би входили не лише «професіонали», але й люди, які мають позитивний досвід міжконфесійного єднання. Обов'язково в цих групах повинна бути певна кількість представників від вірян, а особливо молодіжних християнських організацій. У жодному разі в такі групи не повинні попадати старі популісти та скомпрометовані особи.
2. Завданням цих робочих груп має стати визначення конкретних пунктів спільності та розбіжностей. На жаль, дотепер немає чітко вказаного кожною зі сторін переліку того, що спільне, а що роз'єднує, що є першочерговою проблемою, а що другорядною. Люд Божий має бути обізнаний зтакими речами.
3. Коли ці речі будуть названі (а це означатиме, що процес триває успішно), потрібно буде зробити найважчий крок: взаємопрощення та прийняття спільних рішень з усунення цих розбіжностей. Звершення самого чину взаємопрощення — лише початок. Ієрархія та духівництво покликані подавати вірним приклад таких стосунків. І, щонайголовніше, усілякі спроби розбрату та наклепництва (чого буде багато!) потрібно буде ретельно розслідувати й карати.
4. Наступним етапом могли би стати спільні консультації із Православними та Католицькою Церквами про роль і місце відновленої Церкви. До цього можна вдаватися лише тоді, коли буде досягнуто внутрішньої єдності. Починати ж із цього діалог — безглуздо. У переговорах з іншими Церквами найважливішим чинником є монолітність позиції. Тільки той, хто вміє вистояти свою позицію, здатен допомогти комусь. Можна передбачити, що цей діалог не буде простим, враховуючи агресивний настрій Московщини та її сателітів. Та зрештою, неможливо догодити всім, головне — бути собою й догодити Творцеві.
5. Для того, щоби міжконфесійний діалог не відбувався лише у сферах дипломатичній і дискусійній, які часто дрейфують у сторону конфлікту, першочергово й максимально потрібно використовувати 100 % позитивний чинник. А саме — молитву і спільні Богослужіння. Для цього достатньо

уніфікувати тексти традиційних богослужінь, чинних у нас протягом століть (що зрештою вже давно потрібно було зробити), та не боятися творити нові літургійно-обрядові практики, які би базувалися на притаманних нашому народові звичаях. На цьому етапі, на жаль, залишається виключеним головний об'єднавчий чинник — спільна Євхаристія, та тут якраз потрібно попрацювати над тим, щоби, як тільки стане це можливо, не було жодних перепон та зауваг до її спільного служіння. Конечною в справі звершення Євхаристії, повинна стати участь (поки що пасивна, але все ж молитовна) і присутність духівництва братньої конфесії, як це інколи тепер практикується.

6. Про все, що відбувається в Церквах і поміж ними повинні бути якнайширше проінформовані вірні. Єпархіальні прес-служби повинні стати рупорами об'єднавчого процесу, а не стенограмами розпорядку дня єпископа. Однодушне та різностороннє висвітлення життя найактивніших парафій і громад, чітка і зрозуміла аналітика, спільно організовані публічні дискусії та передачі, пошук якісних медіа-майданчиків для цього — майже непочатий край роботи.

7. Окремим важливим чинником обов'язкової уваги має стати виховання дітей і молоді в дусі нової дійсності єдиної Помісної Церкви. Тут інструментів надзвичайно багато: молодіжні товариства, табори, реколекції тощо. Багато з цього вже давно практикується активістами наших Церков та повинно ще й послужити святій справі єднання, а не бути лише розважально-катихізаційним чинником.

Ми усвідомлюємо глибину, важкість та навіть накручену контрверсійність тези про об'єднання УПЦ КП та УГКЦ. Та, на нашу думку, іншого шляху немає. Бо не знати скільки ще десятиліть чи століть прийдеться чекати на щастя «нереально урочистого» об'єднання православних конфесій в Україні та коли то нарешті «дадуть» патріархат греко-католикам. А в середовищі УПЦ КП та УГКЦ є достатньо мудрих та свідомих людей віри здатних досягнути цю ціль та «сказати цій горі — дивися й кинься в море». Тут не потрібно нічого придумувати, а відновити старе за допомогою новітнього.

Для досягнення бажаної єдності треба позбутися нарешті стереотипів: а) обряд — це не щось непорушне та незмінне, він має бути живий та дієвий, як і віра; б) греко-католики — це не «кляті уніати та зрадники», а брати по вірі, які зберегли, як могли, віру і традицію Володимирового хрещення такою дорогою ціною, яку не заплатила жодна християнська спільнота в Україні, і тепер чи не першими кинулися захищати Україну на такому «далекому» для них Сході; в) православні — це не «відрізані від цивілізації нез'єдинені», без них Церква є неповною; г) Москва — не «Третій Рим» (так зв. останній оплот чистоти

православ'я), а ворог, для примирення з яким конче необхідне його щире покаяння, а московські «духовніє скрепи» — це бездуховне й марнославне показове «обрядослав'я»; г) ми не зможемо стати повноцінною Нацією, будучи розділеними в релігійній складовій нашого буття. Якщо ми не наведемо ладу в рідній хаті, то це не проти будуть зробити за нас юдеї, чорношкірі чи китайці — хто завгодно. Але разом із винесеним сміттям на смітник історії вилетимо й ми. І наостанок. Хто має вуха, щоби слухати — хай слухає: «В єдності сила народу, Боже нам єдність подай», бо «Не може встоятися царство розділене в собі». Від імені членства Національно-визвольного руху «Правий сектор», Головний Капелан «Русич»» [16]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Офіційний сайт НВР “Правий сектор” // [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://pravuysektor.info/poglyad/potreba-duhovnoyi-yednosti-ukrayinciv>
2. Вікіпедія // [Електронний ресурс] - режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F_%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B3%D1%96%D1%97
3. Порошенко П. “Єдина помісна православна церква допоможе єднанню країни” // Президент України Петро Порошенко. Офіційне інтернет-представництво // <https://www.president.gov.ua/news/yedina-pomisna-pravoslavna-cerkva-dopomozhe-yednannuy-krayin-35726>
4. Горський В.С. “Святі Київської Русі” // Київ, Абрис, 1994. – с. 3
5. Верховна Рада України // Офіційний веб-портал // [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Верховна Рада України // Офіційний веб-портал // [Електронний ресурс] - режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12>
7. Про націдентичність
8. Спецвипуск газети “Правий сектор”, березень 2018 р, тираж 500 тис шт.
9. Президент Путин полагает, что российскую безопасность укрепляет ядерное оружие и православие // Православие.RU. – 2007. – 01 февраля / <http://www.pravoslavie.ru/news/20667.htm>
10. Бжезинський Зб. Україна у геостратегічному контексті. – Передмова. – К.: Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2006

11. “Київський Патріархат – Помісна Українська Православна Церква” історико-канонічна декларація // видавничий відділ УПЦ КП // Київ-2009
12. Безансон А Кордони Європи на сході та російське питання // Незалежний культурологічний часопис “І” /<http://www.ji.lviv.ua/n10texts/bezanson.htm>
13. Саган Олександр. “Єдина Українська Помісна Православна Церква” // КІБА // Київ, 2016. – с. 2
14. [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://section.in.ua/erudition/ukrainska-avtokefalna-tserkva/>
15. Офіційний сайт УГКЦ // [Електронний ресурс] - режим доступу: http://news.ugcc.ua/news/mi_pozitivno_ots%D1%96nyuiero_zusilly_a_zadlya_viznannya_iedinoi_pравoslavnoi_tserkvi__glava_ugkts_do_posla_ss_ha_v_ukrain%D1%96_82511.html
16. Офіційний сайт НВР “Правий сектор” // [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://pravyysektor.info/chogo-pragnemo-cerkva/nashebachennya-yednosti-ukrayinskoyi-cerkvy>
17. Президент України Петро Порошенко. Офіційне інтернет-представництво // <https://www.president.gov.ua/news/prezident-15-grudnya-v-istoriyi-ukrayini-den-stvorennya-ukra-52054>
18. Сайт Української Православної Церкви Київського Патріархату. [Електронний ресурс] - режим доступу: <https://www.cerkva.info/posts/vselenskyi-patriarkh-varfolomii-pryvitav-i-blahoslovuv-novoobranoho-predstoiatelia-pomisnoi-tserkvy>